Мустақиллик, Тинчлик, Ҳамкорлик

Халқ сўзи

Газета 1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг газетаси

30 СЕНТЯБРЬ, ЧОРШАНБА. № 190 (441). 1992 йил

Сотувда эркин нархда

Бугун Тошкентга Финляндия Республикасининг Президенти Мауно Койвисто ташриф буюради. Хуш келибсиз, азиз меҳмон!

АСҚАР АҚАЕВ ЎЗБЕКИСТОНДА

Қирғизистон Республикаси Президенти Асқар Ақаев бошчилигидаги делегация 29 сентябрь куни Ўзбекистон пойтахти Тошкент шаҳрига расмий ташриф буюрди. Делегация таркибида Қирғизистон Республикаси Бош вазири Т. Чингишев, Қирғизистон Республикаси Президент девони раҳбари, давлат котиби Э. Қорабоев, Жалолобод вилояти ҳокими Б. Осмонов, Ўш вилояти ҳокими Б. Сидиқов ва бошқа расмий кишилар бор.

Қирғизистон Республикаси Президенти А. Ақаев билан мамлакатимиз Президенти И. Каримов ўртасида музокаралар бўлади ҳамда иккала мустақил давлат ўртасида сиёсий, иқтисодий ва маданий соҳаларда ҳамкорлик қилиш масалалари муҳокама қилинади.

Меҳмонларни Тошкент аэропортида Ўзбекистон Республикаси Президенти И. Каримов, Ўзбекистон Республикаси Бош вазири А. Муталов, Ўзбекистон Президенти ҳузуридаги давлат котиби Р. Ражабов, Андижон вилояти ҳокими К. Холмирзаев, Тошкент шаҳри ҳокими А. Фозилбеков ва бошқа расмий кишилар кутиб олишди.

(ЎзА).

СУРАТДА: олий меҳмонни кутиб олиш пайти.

Р. ШАГАЕВ олган сурат (ЎзА).

ОЛИЙ МЕҲМОН ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИДА

СУРАТДА: Қирғизистон делегацияси «Политотдел» жамоа хўжалиги далаларида

В. МИЛЕНКИЙ олган сурат (ЎзА).

Ўзбекистон Республикасига расмий ташриф буюрган Қирғизистон Республикасининг Президенти Асқар Ақаев бошлиқ ҳукумат делегацияси 29 сентябрь куни Тошкент вилоятининг Ғазалкент шаҳрига борди. Сафар чоғида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов, Ўзбекистон Республикаси Бош вазири Абдулҳошим Муталов ва бошқа расмий кишилар ҳурматли меҳмонга ҳамроҳ бўлдилар.

Ўзбек халқи қондош ва жондош қирғиз халқини азалдан ўз қадрдон оға-инисидек ҳурмат қилиб келган. Тарих жабҳаларида тобланган дўстлик бугунги кунда ҳам икки мустақил мамлакатнинг халқаро обрў-эътиборини яна ҳам оширишга хизмат қилмоқда. Шу боис бугун Чирчиқ, Ғазалкент шаҳарлари аҳолиси ҳурматли меҳмонларни муборакбод этиш учун кўчаларга чиқишди.

Қирғизистонлик меҳмонлар Ғазалкентдаги қандолат маҳсулотлари ишлаб чиқарадиган корхонасида бўлдилар. Атлас либосидаги қизлар уларни юксак эҳтиром белгиси — нон-туз билан кутиб олишиб, анвойи гулдасталар тутишди.

Шундан сўнг Ислом Каримов ва Асқар Ақаев ўзининг ширин-шакар маҳсулотлари билан элни сийлаб, ном чиқараётган қандолат цехини кўздан кечирдилар. Меҳмонлар ишчиларнинг бозор иқтисоди даври қийинчиликларини қандай енгишаётгани билан қизиқдилар. Германиядан келтирилган ускуналар меҳмонларда катта таассурот қолдирди. Ҳамир қоришдан тортиб, уни кесиш, қуритиш ва тайёр маҳсулотларни идишларга жойлашгача бўлган жараёнларни автомат тарзда бажара оладиган «Вернер флейдерер» узатиш линияси меҳмонлар диққатини жалб қилди.

Корхона аҳли машиналар ёрдамида бир кеча-кундизда 50 тонна хуштаъм ширинлик ишлаб чиқариш қувватига эга. Ёғ-мой, шакар маҳсулотларининг камчиллиги сабабли икки линиядан бири вақтинча тўхтаб турибди.

Қирғизистонлик меҳмонлар ускуналарни автомат бошқариш пульти мутахассислари билан суҳбатлашишди. Ислом Каримов уларнинг турмуш тарзи, маоши, корхонада уларга яратилган шарт-шароитлар билан қизиқди.

Шундан сўнг ҳурматли меҳмонлар Тошкент вилоятидаги «Политотдел» жамоа хўжалиги пахта далаларида бўлиб, деҳқонлар билан ҳам суҳбатлашдилар.

П. НИШОНОВ,
ЎзА мухбири.

ҲУЖЖАТЛАР ИМЗОЛАНДИ

29 сентябр куни мамлакатимизда меҳмон бўлиб турган Қирғизистон Республикаси Президенти Асқар Ақаев бошчилигида расмий делегация аъзолари билан Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов ва бошқа ҳукумат раҳбарлари ўртасида музокаралар бўлиб ўтди. Музокаралардан сўнг икки мустақил давлат ўртасидаги ҳар томонлама ўзаро манфаатли муносабатларни ривожлантириш хусусида ҳужжатлар имзоланди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов ва Қирғизистон Республикаси Президенти Асқар Ақаев «Ўзбекистон Республикаси билан Қирғизистон Республикаси ўртасида дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам тўғрисида»ги шартномани имзоладилар.

Сўнгра Ўзбекистон Республикаси Бош вазири А. Муталов ҳамда Қирғизистон Республикаси Бош вазири Т. Чингишев «Ўзбекистон Республикаси ҳукумати билан Қирғизистон Республикаси ҳукумати ўртасида 1993 йилги савдо-иқтисодий ҳамкорлик тўғрисида»ги битимга қўл қўйдилар.

Ҳужжатларни имзолаш маросимида Ўзбекистон томонидан Ўзбекистон Президенти ҳузуридаги давлат котиби Р. Ражабов, Андижон вилояти ҳокими К. Холмирзаев, Тошкент шаҳри ҳокими А. Фозилбеков, Қирғизистон Республикаси томонидан Қирғизистон Республикаси Президенти девони раҳбари, давлат котиби Э. Корабоев, Жалолобод вилояти ҳокими Б. Осмонов, Ўш вилояти ҳокими Б. Сидиқов ва бошқа расмий кишилар ҳозир бўлишди.

Ҳужжатлар имзолангач, И. Каримов ва А. Ақаев матбуот конференцияси ўтказиб, журналистларнинг саволларига жавоб қайтардилар. Матбуот конференцияси ҳақидаги ҳисобот рўзномаларнинг кейинги сонида эълон қилинади.

(ЎзА).

СУРАТДА: ҳужжатларни имзолаш пайти. (ЎзА).

ЖАҲОН ҚИРҒИЗЛАРИНИНГ АНЖУМАНИ

ТУҒИШГАНЛАР ТОПИШАДИЛАР

АВГУСТ ОЙИ ОХИРИДА БИШКЕК ШАҲРИДА ДУНЁДАГИ ҚИРҒИЗЛАРНИНГ БИРИНЧИ ҚУРУЛТОЙИ БЎЛИБ ЎТДИ.

Жаҳондаги ўттиздан ортиқ мамлакатда қирғизлар яшашади. Ўзбекистон, Тожикистон, Хитой, Афғонистон, Мўғулистон каби мамлакатларда қирғизлар қадимдан яшаб келишса, Австралия, Канада, Германия, АҚШ каби юртларга коммунистлар, қизил чекистларнинг жабр-зулмидан қочиб, жонини сақлаб қолиш учун, 1917 йил тўнтариши пайтида, коллективлаштириш, қулоқ қилиш йилларида, Улуғ Ватан уруши деб ном олган қирғинбарот даврда қочиб кетишган ёки хизмат юзасидан бориб қолишган.

Қирғизистон пойтахтига чет мамлакатлардан меҳмонлар 20 августдан кела бошладилар. Ўзбекистонликлар энг кўп сонли делегация — қарийб 50 кишидан иборат эди. Бизни Бишкек шаҳридан юз километр берида, Қирғизистон билан Қозоғистон чегарасидаги Чолдевор қишлоғида Чуй вилояти ҳокими А. Жумағулов, муовинлари Ж. Туменбаева, М. Асанов, Панфилов (Қораболта) райони ҳокими Г. Давиденко ва бошқа раҳбарлар кутиб олишди. Сўнг меҳмонларни шу райондаги Қапталариқ қишлоғига бошлаб бордилар. Бу ерда қатор тикилган оқ ўтовлар ёнида миллий кийимлар кийган бир неча минг чол-кампир, йигит-қизлар нон-туз, гул билан қарши олдилар. Меҳмонлар шарафига арча шоҳ-шиббаларидан улкан гулхан ёқилди. Кампирлар ҳар биримизга биттадан учи ёниб турган арча бутоғини тутқизиб, гулхан атрофидан айланишимизни илтимос қилдилар ва «Олос-олос, балоқазодан холос» деб дуо қилишди. Шу қишлоқда туғилиб ўсган машҳур қир-

(Давоми 2-бетда).

ФИНЛЯНДИЯ РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ПРЕЗИДЕНТИ
МАУНО ХЕНРИК КОЙВИСТОНИНГ

ТАРЖИМАИ ҲОЛИ

Мауно Койвисто 1923 йил 25 ноябрда дурадгор Юхо Койвисто оиласида дунёга келди. М. Койвисто ўқиди ва шу билан бир вақтда ишлади. 1949 йилда етуклик шаҳодатномаси учун имтиҳон топширди. Мауно Койвисто биринчи марта 1982 йилда ва иккинчи марта 1988 йилда Финляндия Республикасининг Президенти этиб сайланди.

1948—1951 йиллар — Туркуда дурадгор, ҳоммол ва порт ишлари идорасининг бошлиғи бўлиб ишлади.

1951—1953 йилларда — халқ мактабида ўқитувчи бўлиб ишлади.

1953 йилларда — фалсафа номзади ва фалсафа лиценциати даражаси берилди.

1954—1957 йилларда — касб танлаш масалалари бўйича маслаҳатчи бўлиб ишлади.

1956 йилда — докторлик диссертациясини ёқлади.

1958 йилда — Хельсинки ишчилар жамғарга банкининг директори.

1959—1967 йилларда — Хельсинки ишчилар жамғарма банкининг бошқарувчи директори.

1966—1967 йилларда — ҳукумат Давлат кенгашининг аъзоси.

1968—1982 йилларда — Финляндия Банки бошқарувининг раиси.

1972 йилда — молия вазири бўлиб ишлади.

1968—1970, 1979—1982 йилларда — Финляндия Республикасининг Бош вазири.

1947—1982 йилларда — Финляндия социал-демократик партиясининг аъзоси.

1957 йилда — Турку шаҳрида шаҳар вакили бўлди.

1978 йилда — Республика Президентини сайлашга вакил бўлди.

1970—1982 йилларда — «Постипанкки» банки бошқарувининг раиси.

1971—1982 йилларда — «Мортгейж бэнк оф финлэнд лтд» банки бошқарувининг раиси.

1970—1982 йилларда — «Тервакоски» акционерлик жамияти бошқарувининг раиси.

1970—1982 йилларда — «Спонсор» акционерлик жамияти бошқарувчилар кенгашининг раиси.

1969—1982 йилларда — «Теолист амисрахсто» акционерлик жамияти бошқарувчилар кенгашининг раиси.

1966—1969 йилларда — тиклаш ва тараққиёт халқаро банки бошқарувчилар кенгашида Финляндия вакили.

1970—1979 йилларда — халқаро валюта жамғармаси бошқарувчилар кенгашида Финляндия иакили.

1977 йилда — Турку униерситети ижтимоий-сиёсий фанлар бўйича докторлик диссертациясини ҳимоя қилди.

1978 йилда — Турку «абоакадеми» швед университетининг тижорат фанлари бўйича докторлик диссертациясини ҳимоя қилди.

1983 йилда — Тампере университетида докторлик диссертациясини ҳимоя қилди.

1986 йилда — Хельсинки университети ижтимоий-сиёсий фанлар доктори.

1987 йилда — Прагадаги Карлов университети ҳуқуқ фанлар доктори.

1988 йилда — Эспоода политехникум техника фанлари доктори.

1990 йилда — Хельсинки университети фалсафа доктори.

Мауно Койвистога ватанининг олий орденлари ва кўпгина хорижий орденлар берилган.

М. Койвисто 1968—1988 йилларда бешта китоб ёзган. Уларнинг баъзилари швед тилига ҳам таржима қилинган. Унинг «Йўлдаги босқичлар» китоби рус тилида нашр этилган (1987 йил). Бу китоб инглиз ва немис тилларига таржима қилинган.

М. Койвисто фин ва швед тилларидан ташқари инглиз, немис ва рус тилларида бемалол гаплаша олади.

Уйланган, рафиқасининг исми Теллерво Канкаанранта. Қизи бор, 1957 йилда туғилган, исмий — Асси.

УЧ ИМКОНИЯТНИНГ БИРИ

Минг йиллар давомида шаклланган тушунчага кўра, етти иқлимнинг фақат етти мўъжизаси бор, деб ҳисобланади. Қолган мўъжизаларнинг бари саккизинчидир. Шу жумладан, XX асрга хос бўлган иқтисодий мўъжизалар силсиласи ҳам. Шундай мўъжизалардан бири (нечанчи «саккизинчи» экан!) Чор Россиясининг мустамлакаси ҳисобланган ва 1917 йилда ўз миллий мустақиллигини эълон қилган шимолдаги мўъжазгина давлат Финляндия иқтисодиётидир.

Аслида «Суоми» деб юритиладиган бу мамлакат нафақат сиёсий, балки, иқтисодий жиҳатдан ҳам дунё миқёсида ўз мавқеига эга. 1975 йили Европа мамлакатлари, АҚШ ва Канада томонидан Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик кенгаши якунловчи актининг Хельсинки шаҳрида имзоланиши ҳам ҳудудий жиҳатдан мўъжазгина бир давлатнинг сиёсат майдонидаги мартабасини белгилайдиган омиллардан бири бўлган. Яна бир омил эса бу мамлакатда таркиб топган мўъжизавий миллий иқтисодиётдир. Тўғри, кейинги йилларда СССРдай улкан империянинг парчаланиб кетиши оқибатида Финляндия иқтисодиёти жиддий зарар кўрди. Чунки собиқ СССР билан Финляндия ўртасидаги савдо-сотиқ ҳажми 3/4 қисмга қисқариб кетди.

Фин ишбилармонлари мамлакат иқтисодиётининг илгариги мавқеини тиклаш, фуқаролар турмуш шароитини бундан 5—10 йил олдинги даражага олиб чиқиш учун учта асосий йўналишга эътибор беришни таклиф этишаяпти. Бу, биринчидан, жумҳуриятни Европа ҳамжамиятига киришини тезлаштириш бўлса, иккинчи ва учинчидан, коммунизмнинг сўнгги истеҳкомлари: Албания билан ва собиқ СССР ўрнида вужудга келган мустақил республикалар билан ҳар томонлама манфаатли алоқаларни кенгайтириш ҳамда бу мамлакатларнинг қолоқ иқтисодиётига сармоя солишдан иборатдир.

СССРда 1991 йил 19—21 август кунларидаги давлат тўнтаришига уриниш самарасиз тугаганидан сўнг бирин-кетин ўз миллий мустақиллигини эълон қилган Болтиқбўйи Республикалари раҳбарларининг ҳам ён қўшниси Финляндияга серқатнов бўлиб қолишининг сабаби шундан.

Финларнинг собиқ Совет Республикалари билан яқиндан ҳамкорлик қилишининг бошқаларга нисбатан бир қулай томони бор. У ҳам бўлса, республиканинг собиқ СССР билан чегарадошлигидир. Иқтисодиётда ана шу йўналиш тез кунлар ичида етакчи ўринга ўтса, собиқ СССР билан савдо-сотиқ ишлари издан чиқиб кетганлиги туфайли йўқотилган мавқе қайта тикланиши ҳамда зарар қопланиши мумкин.

Финляндияда ҳам аста-секин Карелия хусусидаги ҳудудий муаммо юзага қалқиб чиқа бошлади. Лекин Япониядагига ўхшаб бу масалага сиёсий кампания туси берилгани йўқ. Чунки Россиядай катта давлат билан Финляндия ўртасидаги алоқаларга совуқлик тушадиган бўлса, миллий иқтисодиёт бундан ҳам баттарроқ аҳволга тушиши муқаррар. Бир вақтлар собиқ СССР ва Финляндия ўртасидаги савдо-сотиқ ишларини дунё бозоридаги баҳоларга тенглаштиришни ёқловчилар кўп эди. Уларнинг талаб ва қистовлари билан шундай қилинди ҳам. Бироқ бир оз вақт ўтгач, бундан иккала томон ҳам зарар кўргани маълум бўлиб қолди.

Мабодо, Шарқий Карелия Финляндияга қайтарилган тақдирда ҳам уни оёққа турғизиб олиш учун неча юз миллиард марка миқдорида маблағ кераклиги фин сиёсатдонларни ўйлантириб қўймоқда. Нима бўлганда ҳам, Россия ва Финляндия ўртасида ҳудудий муаммо мавжуд.

Келгусида Финляндия собиқ Совет Республикалари, хусусан, Ўзбекистон билан ҳар тарафлама ҳамкорликни кенгайтириш, унинг инқирозга юз тутган иқтисодиётига сармоя солишга асосий эътиборни қаратиши шубҳасиз.

Финляндия ҳукумати Ўзбекистон Республикаси билан сиёсий, иқтисодий ва маданий соҳаларда ўзаро ҳамкорликни янада кенгайтиришни мўлжаллаётгани икки мамлакат учун ҳам ниҳоятда фойдали бўлиши табиий. Чунки илғор фин технологияси билан Ўзбекистон хом ашёсини қайта ишлаш ва уни истеъмолчиларга етказиб беришдан иккала томон бирдай манфаатдор. Бундан ташқари, фин технологиясининг Ўзбекистонга кириб келиши олдимизда турган талай муаммоларни ҳал этишга ҳисса қўшиши муқаррар. Аввал кўплаб янги иш жойлари очилади, Ўзбекистоннинг келгусида ҳам фақат хом ашё базаси бўлиб қолишидай муаммога чек қўйила боради. Ҳал этилиши зарур муаммолардан яна бири бугунги кунда Ўзбекистонда қоғоз саноатини барпо қилишдир. Маълумки, бу соҳада Финляндия жаҳонда олдинги ўринлардан бирида туради.

Финляндия Республикаси президенти Мауно Койвисто жанобларининг Ўзбекистон Республикасига бошланаётган сафари вақтида ана шунга доир масалалар муҳокама этилади, деб умид қилса бўлади.

Фахриддин НИЗОМ,
(ЎзА мухбири.)

БУГУН УРГАНЧ ШАҲРИДА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ЗАЁМИНИНГ ИККИНЧИ ТИРАЖИ ЎТКАЗИЛАДИ

ОМАД КУЛИБ БОҚСИН

Хоразм вилояти ҳокимининг ўринбосари Тангриберган ДЎСТЧОНОВ билан мулоқот

— Маълумки, Ўзбекистон Республикаси заёмининг биринчи тиражи ўйинларига бағишланган тантаналар сўнггида навбатдаги тираж Урганч шаҳрида ўтказилиши эълон қилинган эди. Бу хушхабарни хоразмликлар қандай кутиб олишди?

— Хоразмликлар бу муҳим воқеани катта шараф, масъулиятли иш деб билмоқдалар. Зеро, у — катта имтиҳон. Чунки бундай тадбирни вилоятимизда биринчи марта ўтказмоқдамиз.

— Вилоятда заём облигациялари савдосини уюштириш ва тираж ўйинларига ҳозирлик қандай йўлга қўйилди?

— Республика заёмининг шу йил 30 июль куни Самарқанд шаҳрида ўтказилган биринчи тиражигача аҳоли қарийб бир миллиард 950 миллион сўмлик банк билетларини сотиб олган бўлса, бугунга қадар 4,5 миллиард сўмлик заём сотилди. Вилоятимиз бўйича эса йилнинг учинчи чораги учун белгиланган заём облигациялари сотиш режаси 180 фоизга уддаланди. Мустақил Ўзбекистон заёми муомалага чиқарилгандан буён ўтган ярим йил мобайнида собиқ Иттифоқ «салтанати» давридагига қараганда анча кўп заём облигациялари харид қилиб олинди. Бу далиллар республика заёми ҳозирнинг ўзидаёқ ишонч ва қадр-қиммат топганидан далолат беради. Урганч шаҳри, Шовот, Қўшкўпир, Боғот туманларида заём облигациялари савдоси режа асосида олиб борилди. Давлат заёми нафақат жамғарма, балки деҳқончилик-саноат ва саноат-қурилиш банкларида, меҳнат ва ўқув жамоаларида эса жамоатчи тарқатувчилар кўмагида эркин ва қатъий ихтиёрийлик таомили асосида сотилди. Заём савдосининг бориши ҳар ўн кунда таҳлил этилиб, хулосалар асосида янги вазифалар белгилаб борилди. Тарғибот-ташв и қ о т, реклама-тижорат ишларига оммавий ахборот воситалари катта ёрдам беришди. Тиражни ўтказишга ҳозирлик жараёнида Ўзбекистон молия вазирлиги, республика жамғармалар банки билан қалин ҳамкорлик қилинди.

Тираж муносабати билан вилоятда турли тадбирлар, маросимлар ўтказилаяпти. Урганч шаҳри полвонларининг спартакиадаси ана шу санага бағишланди. Ғолибларга соврин сифатида заём облигациялари тақдим қилинди. Уни тарғиб-ташвиқ қилиш мақсадида халқ талантларининг кўриги ўтказилди, мўйқалам соҳибларининг кўргазмаси очилди.

— Меҳмонлар қаерга жойлашадилар? Тираж ўйини қатнашчиларини қанақа кўнгилочар тадбирлар кутмоқда?

— Меҳмонларни шаҳримизнинг шинам меҳмонхоналари кутмоқда. Улар бу тадбирда қатнашиш билан бирга ҳақиқий ҳордиқ чиқарадилар. Тираж Урганчнинг энг кўркам кошонаси — Огаҳий номли театр биносида ўтказилади. Театр майдонида оммавий сайил уюштирилади. Халқнинг таниқли санъаткорлари, спортчилар, савдо ходимлари, ошпазлар эл хизматида бўлишади. Ишонаманки, бугун ҳаммага омад кулиб боқади.

Суҳбатдош:
Абдулла СОБИРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Шу йил март ойида Ўзбекистон Президенти фармони билан Вазирлар маҳкамаси ҳузурида Диний ишлар комитети ташкил этилган эди. Давлатчилигимиз тарихида мутлақо янги бўлган бу Маҳкама шу орада нима ишлар қилдию бугунги мураккаб жараёнлар силсиласида диндорлару диний ташкилотлар билан давлат идоралари ўртасидаги муносабатларда қандай роль ўйнаётир. Маҳкама фаолиятининг ҳуқуқий асослари, вазифалари, режалари нималардан иборат!

Мухбиримиз худди шу саволлар билан комитет раисининг биринчи ўринбосари Убайдулла Уватовга мурожаат қилди.

«ҲУББУЛ ВАТАН МИНАЛ ИЙМОН»—

«ВАТАННИ СЕВМАКЛИК ИЙМОНДАНДУР»

(ПАЙҒАМБАР АЛАЙҲИССАЛОМ ҲАДИСЛАРИДАН)

— Комитет Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, Республика Олий Кенгашининг қонун ва қарорлари (бу ўринда, энг аввало, «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар ҳақида»ги жумҳурият қонуни кўзда тутилади), Республика Президентининг Фармону қарорлари, Вазирлар маҳкамаси қабул қилган қарору фармойишлари ҳамда комитет Низомига таянган ҳолда маслаҳат бериш, хулоса ясаш (эксперт), ахборот тайёрлаш, назорат қилиш тарзида иш олиб боради.

— Комитет тузилишининг сабаблари?..

— Ўзингизга маълум, сўнгги икки-уч йил мобайнида жумҳуриятимизда диний ташкилотлару диндорларга нисбатан муносабат кескин ўзгарди. Гарчанд, конституцияда эътиқод эркинлиги кўрсатилган бўлса-да, амалда узоқ йиллар фуқароларнинг диний эркинликлари поймол қилиб келинди. Аллоҳга шукрлар бўлсинким, эндиликда диндорларга катта имкониятлар яратилди ва яратилмоқда. Буни кўплаб мисоллар билан тасдиқлаш мумкин. Минглаб масжиду ибодатхоналарнинг очилиши, эскиларининг таъмирланиши, мадрасалар сонининг бир неча баробар кўпайиши, диний мазмундаги адабиётларнинг чоп этилаётгани (Қуръони Каримнинг биринчи маротаба ўзбек тилида нашр қилинишини тасаввур қилинг-а!), диний таълим-тарбия олишга эътиборнинг кучайиши, муҳтарам Президентимиз фармони билан Рўза ва Қурбон ҳайитлари биринчи кунларининг дам олиш кунлари деб эълон қилиниши, ёки бўлмаса ҳар бир мусулмон учун азалий орзу бўлган муборак ҳаж сафарига кенг йўл очилишининг ўзиёқ қутлуғ иш эмасми? 1989 йилда жумҳуриятимиздан атиги икки кишигина Ҳаж сафарига боришга муяссар бўлган бўлса, бу йил ҳожилар тўрт ярим мингдан ошди.

Ҳозирги вақтда диний ишлар фақат тоат-ибодат, соф диний расмрусумларни адо этишдангина иборат бўлиб қолмасдан, балки энди дин омили Республикамизда қарор топаётган ижтимоий адолат туфайли, айниқса, мустақиллигимиз шарофати билан ижтимоий, маданий ҳаётимизда ўзининг муайян ўрнига эга бўлмоқда. Бу масаланинг бир томони. Иккинчи томондан, Ўзбекистон энди мустақил ва суверен бўлган дунёвий давлатдир. Бинобарин, ҳаётимизнинг барча соҳалари каби динга, диндорларга ҳамда уларнинг муаммоларига ҳам мустақил давлат сиёсати нуқтаи-назаридан қаралмоғи табиий ҳолдир. Шу боисдан ҳам мустақил давлат шароитида диний ташкилотлар, диндорлар манфаатини давлат сиёсатида ифода этадиган давлат маҳкамасининг бўлиши, агар таъбир жоиз бўлса, ҳам қарз, ҳам фарздир. Бунинг устига «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонунининг 28-моддасида ҳам дин масалалари билан шуғулланувчи давлат маҳкамасининг лозимлиги айтилган.

Аслида диний ташкилотлар ҳамда диндорларнинг давлат маҳкамалари билан боғлиқ барча масалалари Диний ишлар комитети билан ҳамкорликда ва бевосита унинг раҳбарлигида ҳал этилиши фақат бизгагина хос эмас. Шарқ мамлакатларида соф диний ташкилотлар: муфтиятлар, қозиятлар, диний идоралар билан бир қаторда давлат диний маҳкамалари ҳам мавжудлигини эслаш лозим. Масалан, Туркияда Диёнат ишлари бошқонлиги, Марокашда Вақфлар ва ислом ишлари, Саудия Арабистонида Ҳаж ва Вақфлар вазирликлари фаолият кўрсатмоқда. Демак, бизда ҳам Диний ишлар комитети мустақил давлатнинг ҳуқуқий асосларига мувофиқ диний сиёсат қай йўсинда олиб борилишини белгилайдиган тартиб-қоидалар ишлаб чиқади, унинг ҳар томонлама адолатли ва мукаммал бўлишига ёрдам берадиган амалий йўл-йўриқлар, таклифлару тавсиялар тайёрлайди. Ва яна у ташқи дунё билан алоқаларда жумҳурият манфаатларини кўзлаб турли мамлакатлару минтақалар ҳаётида диний омиллар ролини ҳар томонлама ўрганиб қиёсий тадқиқотлар олиб боради ва фойдали томонларини республика ҳаётига тадбиқ қилишни амалга оширади.

— Комитетнинг диний ташкилотлар билан алоқаси қай йўсинда бўлади?

— Улар одатдагидек қонун доирасидаги ўз фаолиятларини олиб бораверадилар. Диний ишлар комитети диний ташкилотларнинг ички ишларига аралашмайди, уларга ҳеч бир тазйиқ ҳам кўрсатмайди. Аксинча, диний ташкилотлар билан ўзаро ҳамкорликда ишлаш унинг асосий йўналишларидан бири ҳисобланади.

Диний ташкилотларнинг жорий қонунлар доирасидаги барча фаолиятлари қўллаб-қувватланади, диний муассасалар мурожаат қилган ҳолларда Комитет тегишли ёрдам кўрсатади. Гап фақат у ёки бу масаланинг қонунларга мувофиқлигига келиб тақалмоқда. Ортиқча эҳтиросларга берилиш, динни рўкач қилиб, қонуний ҳокимият ва бошқарув маҳкамалари ишларига, давлат тасарруфидаги масалаларга аралашиш ҳамда давлат вакилларига нисбатан ғайри қонуний хатти-ҳаракатларнинг, афсуски, баъзи вилоятларимизда содир бўлганлиги мавжуд қонунларга амал қилинмаганлигининг оқибати эмасмиди? Дарвоқе, шу ўринда Президент Ислом Каримов Олий Кенгашнинг X сессиясида сўзлаган маърузасида: «Айни замонда биз дин пешволарига, ўзимизга ўхшаган мусулмон биродарларимизга бир нарсани такрор ва такрор уқтириб ўтмоқчимиз: дин ўз йўли билан, давлат ўз йўли билан. Диний партиялар тузиб, ҳокимият талашиб юришлар худога ҳам ёқмайди. Ислом дини инсонларни камтарликка, камсуқумликка ундайди, мусулмон фарзанди кечиримли бўлади», — деган эдилар. Шу боис ҳам фаолиятимизнинг дастлабки кунлариданоқ «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар ҳақида»ги қонунни омма орасида кенг тарғиб қилишга жиддий киришдик, вилоятларда, ноҳияларда, маҳаллаларда бўлиб, тушунтириш ишларини олиб бораяпмиз.

Тинчлик-осойишталик, сиёсий барқарорлик энг катта бойлигимиздир. Бу эса мустақил Ўзбекистонимизнинг тез орада тараққий қилган давлатлар сафига қўшилиши учун муҳим омил. Мана шу йўлдан адашмаслигимиз, бу борада барчамиз куч-ғайратимизни аямаслигимиз керак. Қонунларга амал қилмаслик, фуқаролар ўртасида ҳамжиҳатлигу тотувликнинг бузилиб, турли гуруҳларга бўлиниб кетиш, эҳтиросларга берилиш қандай фожиали аҳволга олиб келишини ён қўшнимиз Тожикистонда бўлаётган ноҳуш воқеалар мисолида, минг афсусларки, гувоҳи бўлаяпмиз.

— Убайдулла ака, машҳур уламоларимиз, кўҳна тарихимиз, бой маданий меросимиз бору афсуски, уларнинг кўпларини кенг жамоатчилик яхши билмайди. Шуларни ўрганиш, омма орасида тарғиб қилиш борасида Комитет қандай хайрли ишларни амалга ошираяпти?

— Тўғри айтасиз. Ўрта Осиё замини азалдан зиё ва илму-маърифат маскани бўлиб, ўлкамиздан кўплаб буюк алломалар етишиб чиққанлар. Бу ҳол, айниқса, Ислом дини тараққиёти билан ҳам узвий боғлиқ. Чунки улар энг аввало Ислом динини, унинг ҳақиқий моҳиятини тўғри тушуниб, тўғри талқин қилганлар ва диний илмлар мажмуасини тўлиқ эгаллаш билан бир қаторда дунёвий илмларга ҳам алоҳида эътибор бериб, уларни ҳам пухта ўрганганлар. Шу боисдан ҳам диёримиздан курраи заминнинг барча бурчакларида машҳур бўлган имом ал-Бухорий, имом ат-Термизий, ал-Хоразмий, ал-Фарғоний, аз-Замахшарий, Абу Райҳон ал-Беруний, Абу Али ибн Сино, Алишер Навоий, Мирзо Улуғбек, Заҳириддин Бобур каби буюк алломалар етишиб чиққан.

Биз авлодлар — Ўрта Осиё халқлари улар билан ҳақли равишда фахрланамиз. Чунки бу буюк зотлар ўзларининг жаҳоншумул аҳамиятга эга бўлган ўлмас асарлари, илмий кашфиётлари билан жаҳон фани ва маданияти тараққиётига улкан ҳисса қўшганлар. Уларнинг асарлари илм-фан билан бир қаторда, маълум даражада иқтисодиёт, тижорат, зироат ва ҳунармандчиликнинг ривожига, бошқача қилиб айтганда, иқтисодий тараққиётга ҳам хизмат қилганлар. Афсуски, ҳозирча бизда бу буюк сиймоларнинг ижодлари етарли даражада ўрганилгани йўқ, кенг халқ оммаси бу алломаларнинг кўпчилиги ҳақида тўлиқ тасаввурга эга эмас. Шу боисдан ҳам Диний ишлар комитети имкони борича жумҳуриятимиздаги ва хорижий мамлакатлардаги илмий муассасалар, диний ташкилотлар билан ҳамкорликда бу улуғ олимларнинг юбилейларини ўтказиш, уларнинг асарларини оммалаштириш, том маънода исломий маърифатни кенг ёйиш борасида ҳам муайян ишларни режалаштираётир.

Келаси йили тасаввуф илмининг йирик намоёндаси Баҳоуддин ан-Нақшбандий раҳматуллоҳи алайҳи ҳазратларининг таваллудига 675 йил тўлади. Бухоролик бу машҳур олимнинг юбилейини ўтказиш борасида айни шу кунларда Диний ишлар комитети барча ташкилотлар билан ҳамкорликда муайян тадбирларни амалга ошираётир. Ёки яна бир аллома — имом Исмоил ал-Бухороий раҳматуллоҳи алайҳини олайлик. Бухорода туғилиб ўсган бу буюк зот мусулмон оламида энг машҳур муҳаддислардан бири. Унинг қаламига мансуб пайғамбар алайҳиссалом ҳақидаги ҳадислар тўплами Ислом дини таълимотида Қуръони Каримдан кейин иккинчи ўринда туради. Бинобарин, Имом ал-Бухорий бизнинг ҳақиқий фахримиз, ифтихоримиздир. У дунё борича, то қиёматгача бизларнинг бошимизни баланд кўтариб кетди. Шу боисдан ҳам дунёнинг қай бурчагига бормайлик, биз ўзбекистонликларга Имом ал-Бухорийнинг ватандошлари, унинг авлодлари, ворислари — бухорийлар деб катта ҳурмат-эътибор, камоли эҳтиром билан қарайдилар, бизларга ҳавас қиладилар. Бамисоли биз Маккаю мукаррамани зиёрат қилишга интилганимиздек, жумлаи жаҳондаги мўмин-мусулмонлар ҳаётларида лоақал бир мартагина бўлса-да, Имом ал-Бухорийнинг табаррук қабрларини зиёрат қилишни орзу қиладилар. Аммо, минг афсуслар бўлсинким, Самарқанд яқинидаги Челак райони ҳудудида жойлашган буюк ватандошимизнинг ҳоклари ётган мақбарани кўп юртдошларимиз ҳали яхши билмайдилар хам! Яратганга шукрлар бўлсинки, сўнгги вақтларда бу табаррук зиёратгоҳга эътибор анча кучайди. Зиёратчилар сони кундан-кунга кўпаётир. Мақбара атрофи ободонлаштирилиб, катта қурилиш ишлари олиб борилаётир. Бу борада муҳтарам Президентимиз Ислом Каримовнинг ҳиссалари алоҳида таҳсинга сазовордир. Маълумки, шу йил апрель ойида Президентимиз бошчилигидаги Ўзбекистон делегацияси Саудия Арабистонига ташриф буюрган эди. Президентимизни Саудия халқи, хусусан икки муқаддас масжид ходими подшоҳ Фаҳд бин Абдул Азиз ҳазрати олийлари катта иззат-икром ва алоҳида ҳурмат билан қарши олган эдилар. Чуқур камоли эҳтиромнинг ифодаси сифатида подшоҳ ҳазрат олийлари Президентимизга Каъбатуллоҳнинг устига ёпиладиган кисва — каъбапўшнинг бир бўлагини ҳадя қилувди. Шу йил Қурбон ҳайити муносабати билан Президентимиз диёримиз мусулмонларига совға тариқасида ушбу кисвани лутфан Имом ал-Бухорий масжидига тортиқ қилдиларки, буюк алломанинг ёрқин хотирасига кўрсатилган бу ҳурматни барча мўмин-мусулмонлар зўр мамнуният билан кутиб олди ва бу ҳол ўз навбатида халқимиз орасида табаррук зиёратгоҳга эътибору қизиқишни янада орттирди.

Одамлар дилини виждон эркинлиги, комил иймону-эътиқод уруғи билан парвариш қилишимиз давлат маҳкамаларини ҳам, диний ташкилотларнинг ҳам муқаддас бурчидир. Чунки ҳалол, пок, одоб-аҳлоқли, меҳр-оқибатли, иймон-эътиқодли, маънавий бой кишиларни тарбиялаш мураккаб замонамиз учун сув билан ҳаводек зарур, уларга жамиятимиз жуда муҳтождир. Ҳоҳ диний бўлсин, хоҳ дунёвий бўлсин, инсоннинг иймони комил, эътиқоди бутун, собитқадам бўлмаса, у ўз олдига қўйган олий мақсадларига эришиши амри маҳолдир. Жонажон Ўзбекистонимизнинг равнақи, элу-юртимизнинг тинчлиги, халқимизнинг фаровонлиги кўп жиҳатлардан иймон-эътиқодли, ҳалол, меҳнатсевар, ҳақиқий ватанпарвар, мунаввар инсонларга, уларнинг саъи-ҳаракатларию ғайратларига боғлиқлигини ўзингиз ҳам яхши биласиз.

— Сизнинг Комитетга ишга келишингиз кўплаб шогирдларингизу, ўқувчиларингиз учун ҳам қувончли, ҳам бирқадар кутилмаган ҳодиса бўлди. Чунончи, таниқли арабшунос олим сифатида Сиз ўтмиш меросимиз, маданиятимиз тарихига оид кўплаб илмий-оммабоп мақолалар эълон қилгансиз. Хусусан, араб, форс тилидаги қадимий ёзма манбаларга таяниб ёзилган ва янги-янги маълумотларга бой тадқиқотларингиз илмий доираларга ҳам, кенг жамоатчиликка ҳам яхши маълум. Айниқса охирги — бобокалонимиз Амир Темурга бағишланган тадқиқотингизни ўзига хос бўлган илмий бир жасорат десак ҳам муболаға бўлмаса керак. Сизнинг узоқ йиллар қилган заҳматли меҳнатингиз шарофати билан улуғ аллома ибн Арабшоҳнинг «Амир Темур тарихи» китоби икки жилдда илк бор арабчадан муфассал изоҳлар билан ўзбекчага тўлиқ ўгирилиб ўқувчилар қўлига тегди. Бу жуда катта ва машаққатли меҳнатнинг самарасидир. Биласиз, янги маҳкаманинг ўзига яраша ташвишлари, айниқса, ташкилий ишларини ниҳоясига етказиш осон эмас, бу кишининг ҳаловатию фурсатини ўғирлайди. Айтмоқчиманки, ижодий ишлар билан шуғулланишга ҳам фурсат қолаяптими?

— Ҳақиқатан ҳам янги Комитетда ишлар талайгина. Булар, албатта, кўп вақтни олади. Илмий-ижодий иш учун вақт деярли қолмайди. Шунга қарамай, имкони борича ижодий ишни ҳам давом эттиришга ҳаракат қилаяпман. XП асрда ижод қилган хоразмлик буюк аллома Абул Қосим аз-Замахшарийнинг ҳаёти ва ижоди ҳақидаги рисола, унинг «Нозик иборалар» номли асари (биринчи маротаба бажарилган ўзбекча таржимаси билан бирга) яқинда нашрдан чиқади... Қолаверса, Она-Ватанга, элу-юртга хизмат қилиш хоҳ ижодий, хоҳ давлат иши бўлсин, жой танламас экан. Негаки, пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссалом ҳам ўзларининг муборак ҳадисларидан бирида «Ҳуббул Ватан минал иймон» («Ватанни севмаклик иймондандур») деганлар. Баҳоли қудрат сарвари оламнинг бир дунё мазмуну моҳиятга эга бўлган мана шу ҳадиси шарифларига амал қилмоқлик ҳаммамизнинг муқаддас бурчимиздир.

Суҳбатдош:
Абдунаби ЭРГАШ ўғли.

ТУҒИШГАНЛАР ТОПИШАДИЛАР

(Давоми. Боши 1-бетда).

ғиз шоири ва драматурги Алиқул Ўсмонов ҳайкали пойига гулдасталар қўйдик ва шоирнинг эндигина очилган музейини томоша қилдик.

Қаерга бормайлик, ҳамма жойда бизни соф миллий анъаналар билан қарши олишди. Чет эллардан, хусусан, АҚШ, Германия, Корея ва бошқа мамлакатлардан келган ишбилармонлар, тужжорлар ҳам ўтовларнинг гулгун безаклари, керагага осиб қўйилган эгар-жабдуқ, айиқ, бўри, тулки териларини кўриб, сўқим гўштларию қўй каллаларидан тотиб, ҳангманг қолишди.

29 августда эрталаб меҳмонлар қурултой бошланишидан олдин Бишкек шаҳридан 10—15 чақирим жанубда жойлашган Чўнгтош тоғи ён бағридаги Отабейит мақбарасини зиёрат қилдилар. Шу ерда 1938 йил 5 ва 8 ноябрь кунлари қирғиз зиёлилари ва раҳбарларининг машҳур намоёндаларидан 138 киши отиб ташланган эди. Булар орасида партия ва давлат арбоби, Чингиз Айтматовнинг оталари Тўрақул Айтматов ҳам бор эди. Ёзувчи миллатнинг гули ҳисобланган ана шу навқирон арбобларнинг фожиали тақдири масаласига алоҳида тўхтаб, миллий масъулият давр хусусияти эканлиги ҳақида, мамлакатдаги яхши-ёмон, увол-савоб ишлар, обрў, шўриш-ғовға ҳам миллатларнинг саъй-ҳаракатларидан эканлигини таъкидлаб, бунинг учун ҳокимият тепасига келган миллат, яъни мамлакатнинг асосий халқи жавобгар эканлигини уқтирди.

Узоқ ўлкаларда 60—70 йил яшаб, Ватан тупроғига қадам қўйган оқсоқолларнинг минбарга кўтарилишини қурултой аҳли қизғин қарши олди. 87 ёшли Азиз Айтувар Австралиядан, 86 ёшли Абдураҳим Абдураҳмон Саудия Арабистонининг Тоиф шаҳридан, 85 ёшли Амит ҳожи Туркиянинг Истамбул шаҳридан келиб, у ерларда яшаётган қирғизлар ва барча туркистонликлардан алангали салом айтиб, мустақиллик йўлида мамлакатга улкан муваффақиятлар тилашди.

Қурултой республикада ва ундан ташқарида яшаётган қирғизларни бирлашишга чорлади. Тақдир тақозоси билан узоқ диёрларга кетишга мажбур бўлган ватандошлар шаънидан тавқи лаънат олиб ташланди. Улардан бир нечалари республика истиқлолини мустаҳкамлаш, зилзиладан зарарланган қишлоқ-шаҳарларни тиклаш учун моддий ёрдам кўрсатажакларини билдирдилар.

Қурултой охирида Президент А. Ақаев узоқ чет эллардан келган меҳмонларни, шунингдек Ўзбекистондаги қирғиз маданият маркази вакилларини қабул қилди.

Ўзбекистонда яшаб турган барча қирғизлар номидан қўшни Қирғизистон Республикаси халқига, бугун азиз меҳмонимиз бўлиб турган забардаст Президент Асқар Ақаевдан қурултойни аъло даражада уюштирганлиги ва меҳмонларни илиқ кутиб олганлиги учун чин қалбдан миннатдормиз. Қирғизистоннинг мустақиллигини таъминлаш йўлидаги барча ишларида муваффақиятлар тилаймиз.

Суюн ҚОРАЕВ,
ЎзФА Тилшунослик институтининг катта илмий ходими, Ўзбекистондаги қирғизларнинг вилоятлараро миллий маркази раиси, Қирғизистон давлат университетининг фахрий профессори.

ТУТДАЙ ТЎКИЛАЁТГАН ДАРГОҲ

Эгасиз уйнинг ҳолати сизга аён бўлса керак. Аммо бизни қалам олишга мажбур қилган нарса оддий уй эмас, бутун бир бошли маданият уйининг ҳозирги ташвишли аҳволи.

Бир вақтлар Яккабоғ маданият уйининг кам-кўстсиз даргоҳ бўлганлигига ҳозир бировни ишонтириш қийин. Ҳар ҳолда, собиқ Иттифоқ даврида халққа маданий хизмат кўрсатиб, озмикўпми одамлар келиб-кетиб турадиган жой эди. 1989 йилда маданият уйи директорлигига Бердиев Тошпўлат келди-ю, даргоҳдан барака кўтарилди. Энг аввало томошабинларга мўлжалланган ўтиргичлар бирин-кетин ер ютгандек гумдон бўлди. Худди шу аҳволда иккита тахта каравот, кинозалдаги чўғдек қип-қизил духоба парда, ёнғинга қарши курашга мўлжалланган ускуналар ҳам ими-жимида кўздан ғойиб бўлди.

Кўз олдимизда рўй бераётган бундай аҳволга қараб туриб азбаройи ичинг ачишади. Давлат мулкининг бу даражада талон-тарож қилинишини наҳотки сўрайдиган киши бўлмаса. 1991 йил август ойида Пармонов Тўра маданият уйи директорлигига қайта тайинлангач, жамоамиз аъзолари унга умид кўзи билан қараб ишда ўзгариш бўлишини кутди. Афсуски, буниси ҳам аввалги директордек ишга муносабатини ўзгартмади. Давлат мулкига нисбатан хўжасизлик кайфияти давом этмоқда. Эндиги навбат маданият уйи деразаларини, чолғу асбобларини ўмаришга етди. Нураган деворлар тегсанг тўкиламан, деб турибди.

Маданият уйида «Қувноқлар ва зукколар», «Балли, қизлар», «Тўйларимиз — ўйларимиз» каби тадбирлар ўтказиш биз учун фақат армон, холос. Ҳар фаслга бағишланган тадбирлар ўтказиш, ҳар хил ижодий фольклор жамоалар тузилса. Бу ишларнинг бош-қошида турадиган, ташкилотчи директор қани?!

Нишон ТУРСУНОВ,
Қашқадарё вилояти Яккабоғ район маданият уйи ходими.

ВИЛОЯТ КЕНГАШИНИНГ СЕССИЯСИ

Навоий шаҳрида халқ депутатлари вилоят кенгашининг 1 чақириқ учинчи сессияси бўлиб ўтди. Сессияда 1992—93 йилги вилоят ҳокимлиги фаолиятининг асосий йўналишлари муҳокама қилинди.

Шу масала юзасидан вилоят ҳокими Абдуҳолиқ Айдарқулов маърузa қилди. Сессияда халқ депутатлари вилоят кенгаши айрим сайлов округларининг номларини ўзгартириш ҳақида қарор қабул қилинди. Депутатлар вилоят судининг халқ маслаҳатчиларини тасдиқладилар. Вилоят кенгаши доимий комиссиялар раислари, раис ўринбосарлари, котибларини сайлаш ва уларнинг таркибига ўзгартиришлар киритишни кўриб чиқди. Шунингдек, сессия вилоят ҳокими қарорлари ҳамда газеталари муҳаррирларини ҳам тасдиқлади.

М. МАҲМУДОВ.

• Президент фармонлари қандай бажарилмоқда?

ЎҚИТУВЧИНИНГ ЎЗ УЙИ БОРМИ?

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДАГИ ДАВЛАТ НАЗОРАТИ КОМИТЕТИ ФАОЛИЯТИДАН

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат назорат комитети Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигида Президентнинг аҳолини ижтимоий жиҳатдан ҳимоялашга қаратилган фармонлари қандай бажараётганини текширди.

Текширув натижасида халқ таълими идоралари мактаб ўқувчилари, талабалар ва халқ таълимида ишловчи барча ходимларнинг ижтимоий аҳволини яхшилашга доир фармонларни бажариш юзасидан жойлардаги ҳокимликлар билан ҳамкорликда талайгина ишларни амалга оширгани маълум бўлди. Бироқ айрим халқ таълими идораларининг мудирлари ва ҳокимликларнинг раҳбарлари бу борада сусткашликка йўл қўяётгани ҳам аниқланди.

Ўзбекистон Президентининг давлат ва ташкилотлар ҳисобидаги уй-жойларни шахсий мулкка айлантириш тўғрисидаги Фармонига мувофиқ шу кунга қадар 62 минг 806 нафар халқ таълими ходими яшаб турган уй-жойини ўзиники қилиб беришни сўраб ариза топширган. Улардан 29 минг 154 нафарининг илтимоси қондирилган, холос. Сурхондарё вилоятида 7 минг нафар ўқитувчининг истиқомат жойлари шахсий мулкка айлантирилиши керак эди. Шулардан 1 минг 773 нафарининг талаби ҳалигача қондирилмаган. Музработ ва Денов районларида бу иш айниқса пайсалга солинмоқда.

Юқоридаги камчиликлар Самарқанд вилоятида ҳам учради. 2 минг 294 нафар ўқитувчи-мураббийга уй-жой ва томорқа ажратилмаган. Жиззах вилоятида уй-жой ва томорқа сўраб ариза берган 6 минг 137 нафар ходимнинг 1 минг 232 нафари, Бухоро вилоятида ариза берган 3 минг 615 нафар маорифчининг 611 нафари илтимосига қониқарли жавоб ололмаган. Хоразм ва Тошкент вилоятлари ҳамда Тошкент шаҳрида Президент Фармонларини бажаришда нуқсонлар йўқ эмас.

Юқоридаги Фармоннинг ўқитувчиларга томорқа ва қурилиш ашёлари ажратиш тўғрисидаги банди ҳам бажарилмаяпти. Сурхондарё вилоятида халқ таълими ходимларидан навбатда турган 339 нафар, Бухоро вилоятида эса 771 нафар ўқитувчининг илтимоси инобатга олинмаган. Қорақалпоғистонда томорқа учун навбатга турганларнинг 1 минг 202 нафаридан атиги 796 нафарининг талаби қондирилган.

Давлат назорат комитети ходимлари ўтказган текширувлар Халқ таълими вазирлигида қабул қилинган қарорларнинг бажарилиши пухта назорат қилинмаслигини кўрсатди. Вазирлик ҳайъатининг 1991 йил 26 мартдаги қарорида Наманган вилояти халқ таълими бошқармасида Президент Фармонлари суст бажарилаётгани таъкидланган. Орадан шунча вақт ўтганига қарамай, аҳвол ўзгармаган. Уй-жой учун берилган 2 минг 993 аризадан 784 таси ҳал этилмаган. Чуст районида 104 аризадан 75 таси, Поп районида 416 аризадан ярмиси инобатсиз қолдирилган. Ўқувчиларни имтиёзли овқатлантириш ачинарли аҳволда. Мактабларнинг ошхона ва буфетларида зарур жиҳоз ва идиш-товоқлар етишмайди. Ошпазлар болаларнинг ҳақидан уриб қолиш билан овора.

Халқ таълими вазирлиги ҳайъатининг 1991 йил 8 сентябрдаги қарорида Қашқадарё вилояти халқ таълими бошқармасининг ўқитувчиларнинг ижтимоий-маиший шароитини яхшилаш борасидаги ишлари талабга мутлақо жавоб бермайди, деб ҳисобланган. Лекин бу борада ўзгариш бўлгани сезилмаяпти. Давлат уйларида яшовчи 4 минг 174 нафар ўқитувчидан 2 минг 196 нафарининг уйи шахсий мулк қилиб берилмаган. Уйга навбатда турган 1 минг 306 нафар ўқитувчидан 81 нафарининг талаби қондирилган, холос.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат назорат комитетининг текширув якунлари жойларда муҳокама этилиб, тегишли чора-тадбирлар белгиланди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат назорат комитети республика Халқ таълими вазирлигига, унинг шу иш билан шуғулланувчи штабига бошқа вазирликлар ва вилоят ҳокимликлари билан ҳамкорликда Президент Фармонларининг бажарилишини жиддий назорат қилиш, шахсий қилиб бериладиган уйларининг нархини келишиб, ўқитувчилар имтиёзини кўзда тутиш, мактаб ошхоналарини зарур жиҳозлар билан етарли таъминлаш, ота-оналарнинг ижтимоий аҳволига қараб республика бюджетидан ўқувчиларнинг 50 фоизли имтиёзли овқатланиши учун ажратилган пулни уларга нақд тўлаш имкониятини излаш вазифасини юклади.

Ўзбекистон Халқ таълими вазирлигига (ўртоқ Ж. Йўлдошев) Президент Фармонларининг ижроси тўғрисида республика Давлат назорат комитетига ҳар йили икки марта ахборот бериб туриш топширилди.

(ЎзА).

БОҒЛАР БОҒГА УЛАНСА

Паркент районидаги тоғлик ерларга жойлашган «Самсарак» давлат хўжалиги мевачиликка ихтисослашган. Узум, олма, шафтоли ва бошқа неъматлар етиштираётган боғбон миришкорларнинг баракали меҳнатлари туфайли мўл ҳосил етиштирилмоқда. Улар 129 гектар узумзордан 1050 тонна узум, 73 гектар олмазордан эса 700 тонна олмани эл дастурхонига етказиб беришга аҳд қилганлар. Ҳозиргача териб топширилган олма 400 тоннадан, узум 800 тоннадан ошиб кетди.

Хўжаликда янги боғлар барпо этиш ишига катта аҳамият берилмоқда. Бу йил 30 гектар боғ ташкил этилди. Шундан 10 гектари олхўри, 8 гектари шафтоли, 12 гектари ўрикдир. Ҳозирда бу кўчатлар яхши ўсмоқда. Янги боғнинг бригадада бошлиғи Турдиали Шералиевнинг қутлуғ нияти 1994 йилда биринчи ҳосилни олиш. Қутлибой Ташқаев, Шерзод Шайдуллаев, Баҳодир Умарқулов каби боғбонлар ниҳолларни асраб-авайлаб ўстирмоқдалар.

Яхшидан боғ қолади, деганларидек, улар яна 40 гектар ерни ўзлаштириб, янги боғ яратиш мақсадидалар. Демак, уч-тўрт йилдан кейин «Самсарак» давлат хўжалигининг юрт дастурхонига берадиган ноз-неъматлари янада мўл бўлади.

М. НАЗАР.

БОЗОР ЙЎЛИ— НАЖОТ ЙЎЛИ

Ўзбекистон Республикаси аҳолига маиший хизмат кўрсатиш корхоналари ва ташкилотлари уюшмасида икки кунлик семинар-кенгаш бўлиб ўтди. Унинг қатнашчилари корхоналарни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш масаласини муҳокама қилдилар.

Тармоқда ўтган саккиз ой мобайнида аҳолига қарийб 900 миллион сўмлик хизмат кўрсатилди. Бу ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 4,2 фоиз кўпдир. Корхоналарда 112 миллион сўмлик халқ истеъмол моллари ишлаб чиқарилди. Меҳнат муваффақиятига, айниқса, Наманган ва Фарғона вилоятлари маиший хизмат кўрсатиш уюшмалари, «Ўзмаиший-техсоз» концерни, «Ўзмаишийқурилишмебелсоз» ассоциацияси ва Андижондаги «Нур» корхонаси жамоалари салмоқли ҳисса қўшишди.

Маълумки, республика иқтисодиётини ривожланган мамлакатлар даражасига кўтаришда хорижий давлатлар билан ҳамкорликни йўлга қўйиш муҳим аҳамият касб этади. Тошкент шаҳри, Наманган, Фарғона ва Қашқадарё вилоятлари уюшмалари бу борада ибратли ишларни амалга оширмоқдалар. Ҳозир биргина Тошкентда чет эл фирмалари иштирокида ташкил этилган учта қўшма корхона фаолият кўрсатмоқда. Келгусида Америка Қўшма Штатлари, Афғонистон, Покистон, Туркия, Хитой ва Швейцария каби давлатларнинг фирмалари ҳамкорлигида 20 дан ортиқ шундай корхоналар ишга туширилади.

Яқин кунларда Тошкент шаҳрида халқаро тижорат маркази иш бошлайди. Унинг муассисларидан бири «Ўзмаишийхизматуюшма»дир. Бу марказга катта умид боғланаяпти. Чунки у ташқи иқтисодий алоқаларни янада ривожлантириш учун кенг имкониятлар очиб беради.

Корхоналарнинг хом ашё, эҳтиёт қисмларга бўлган эҳтиёжлари бултургига қараганда тўлароқ қондирилмоқда. Бунда республика ҳукумати томонидан 5 миллион Америка доллари миқдорида кредит ажратилгани айни муддао бўлди. Кўпгина вилоят уюшмалари ана шу сармоядан мақсадга мувофиқ равишда фойдаланишга ҳаракат қилишаяпти. Шу билан бирга уларнинг ўзлари ҳам таъминотчилар билан бевосита битимлар тузиб, қўшимча моддий ресурслар келтиришга муваффақ бўлмоқдалар.

Бироқ соҳада ҳали ечимини кутаётган муаммолар, камчиликлар талайгина. Қатор корхоналарда аҳолига хизмат кўрсатиш салмоғи ўтган йилнинг шу даврига таққосланганда анча пасайтириб юборилди. Бу кўрсаткич Қорақалпоғистон Республикаси уюшмасида 60 фоизни, Жиззахда 80, Самарқанд, Сирдарё ва Тошкент вилоятлари корхоналарида қарийб 40 фоизни ташкил этади. Фойда олиш топшириқлари бажарилиши ҳам кўнгилдагидек эмас. Масалан, ярим йиллик сарҳисобларга кўра, уюшмага қарашли 144 корхона ўз фаолиятини зарар билан якунлади. Унинг миқдори 8 миллион сўмга тенг. Ташвишга солаётган муаммолардан яна бири — ишчи ва хизматчиларни моддий рағбатлантириш ночор аҳволда. Тармоқ бўйича ўртача иш ҳақи 400 сўмдан ортмаётир.

Кўриниб турибдики, республикада аҳолига маиший хизмат кўрсатиш даражасини юқори деб бўлмайди. Сабаби — корхоналарнинг аксарияти мослаштирилган биноларда жойлашган, хавфсизлик техникаси қоидаларига, санитария ва гигиена талабларига жавоб бера олмайди. Ускуналар маънан ва жисмонан эскирган. Кадрлар малакаси, хизмат кўрсатиш сифати ва маданияти паст.

Бу ҳол ҳозирги бозор иқтисодиётига ўтиш шароити тармоқ корхоналарини давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштиришни тақозо этмоқда. Ана шу тадбирни кенг кўламда рўёбга чиқариш вазифалари нималардан иборат? Тармоқ ишини барқарорлаштиришни таъминлаш учун қандай чоралар кўриш керак? Иш ҳажмларини ҳисобга олиш, эркин нархларни белгилаш ва уларни қўллаш, банк тизимлари орқали корхоналарни пул билан таъминлаш, кредит бериш, солиқларни ундириш тартиби қай тарзда бўлади? Семинар-кенгашда шулар ҳақида атрофлича фикр юритилди. Ўзбекистон Республикаси Давлат мулкини бошқариш ва хусусийлаштириш комитети раисининг биринчи ўринбосари Ш. Ғофуров, маҳаллий саноат, коммунал хўжалик ва аҳолига маиший хизмат кўрсатиш ходимлари, касаба уюшмаси марказий қўмитаси раиси О. Сафоев, аҳолига маиший хизмат кўрсатиш корхоналари ва ташкилотлари уюшмаси раисиг З. Собиров, меҳнат вазирининг ўринбосари Р. Шодиев, молия вазирининг биринчи ўринбосари П. Носиров ва бошқа вазирликлар ҳамда идораларнинг вакиллари семинар-кенгаш қатнашчиларини қизиқтирган саволларга жавоб қайтардилар.

И. УТБОСАРОВ.

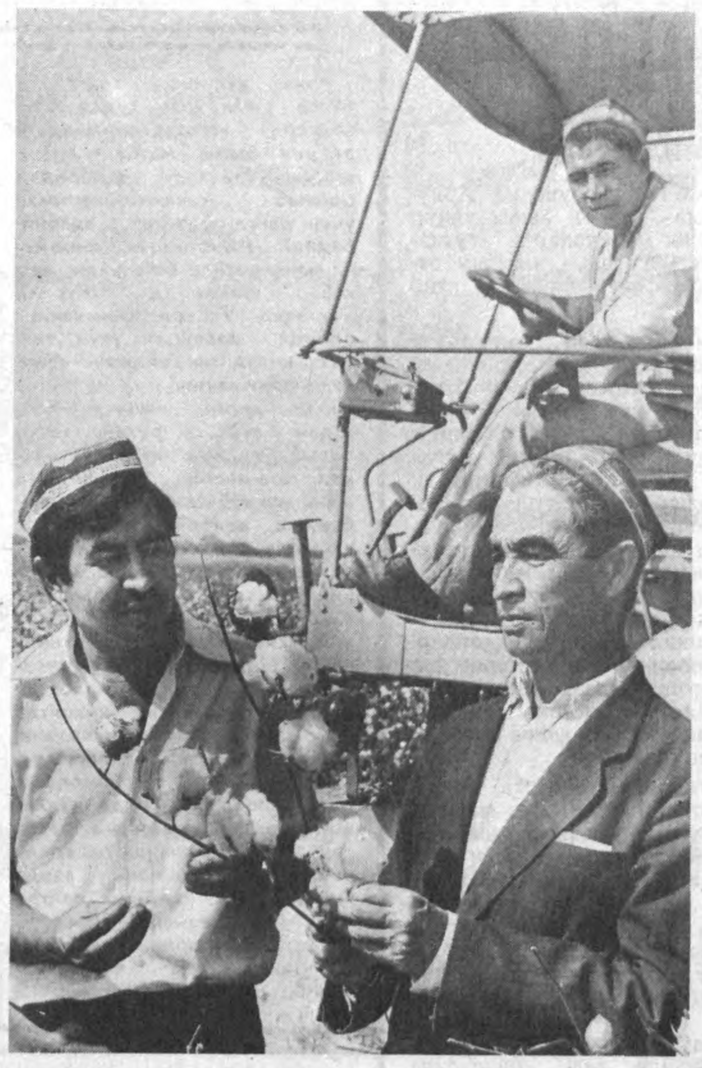

Урта Чирчиқ районидаги Ким пен Хва номли жамоа хўжалиги пахтакорлари машина теримига киришдилар. Гектаридан 32 центнердан «оқ олтин» етиштиришга интилаётган «Гулистон» агрофирмаси жамоаси ҳосилнинг 90 фоизини «пўлат этаклар» ёрдамида териб олишга аҳд қилганлар.

СУРАТДА: (чапдан ўнгга) «Гулистон» агрофирмаси раҳбари Карим Умрияев, бош агроном Ҳасанбой Худойқулов ва механик ҳайдовчи Жалил Муродовлар.

А. МАЛЬЦЕВ олган сурат.

• *Шароф Рашидов таваллудининг 75 йиллиги олдидан*

ҚОЯ ВА... СОЯЛАР

Аслида, катта йиғинлар залида ўтириб сўзларини эшитган ё ўзларини кўрган бўлмасам, мен Рашидовга ҳеч қачон юзма-юз келмаганман. Лекин умримнинг бир муҳим бўлаги, тақдиримнинг қайсидир жиҳатлари у инсон билан боғлиқ. Йўқ, бу гапларимни баландпарвоз нутқнинг парчагинаси, деб ўйламанг.

...1982 йилнинг энг охирги сонида «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» ҳафталиги йил якунлари бўйича ўзининг лауреатларини эълон қилди, улар орасида икки шеърий туркум муаллифи сифатида мен ҳам бор эдим. Янги йилнинг дастлабки кунларида рўзнома таҳририятига миннатдорчилик билдириш учун кирдим. Жамоа ходими Аҳмад Аъзам ҳафталик саҳифаларида узоқ давом этган қўшиқ баҳсига якун тайёрлаётган экан.

— Икки қоғозгина материалнинг ўрни бор. Ёзиб беролмайсизми? — деди Аҳмад ака.

Мен шу мавзуда тайёр мақолам борлиги-ю, аммо унинг анча катталигини айтдим. Оқибат, шундан бир қисмини келтириб беришга рози бўлдим ва сал яхлитдай туюлган бўлак — бир қўшиқ ва унинг тўрт қатор шеъри атрофида айтилган фикрларимни келтириб бердим. Ҳафталикнинг илк янги йил сонида у чоп этилди...

Лекин мен нимадир кўнгилсизлик юз беришини аввалдан сездим: чап қовоғим тинмай учди. Жума эрталаб ишхонам — «Саодат» таҳририятига келсам, мени «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» ҳафталигининг бош муҳаррир ўринбосари Иброҳим ака Ғафуров йўқлаётганликларини айтишди. Бордим, саломдан кейиноқ Иброҳим ака:

— Кимнинг шеърини танқид қилганингизни биласизми? — деб сўрадилар.

Дарвоқе, тушунтириб қўяй: мақолада икки гўзал хонанда хиргойи (ҳа, уларнинг юраги ҳам, туйғуси ҳам қўшиққа қўшилмасдин, назаримда), қиладиган қўшиқнинг:

Бағрига бош қўярман,
Тўйиб-тўйиб суярман.
Жондан азиз ёримнинг
Дийдорига тўярман, —

деган банди шунчаки қофиялар тизмаси эканлиги танқид қилинган ва бу фикр жуда кўп қўшиқларга тааллуқлилиги айтилганди...

Шундай қилиб, муҳаррир ўринбосари мендан шеър кимникилигини сўрадилар.

Ўша вақтда «озод ватандаги саодатли меҳнатимиз», «меҳнатнинг бахт келтириши», ёрнинг лола ёноғию қора қоши ҳақида тинмай ғазал битадиган уч-тўртта қўшиқчи шоирлар бор эди. Уларнинг номини айтдим:

— ...шулардан бирортаси ёзгандир-да! (асли фикрим ҳам шундай эди-да).

— Бу Шароф аканинг шеърлари экан-ку, билармидингиз? 1948 йилги шеърий тўпламида босилган экан, — дедилар тўсатдан Иброҳим ака.

Ўша пайтдаги аҳволимни ҳеч ким тасаввур ҳам қилолмайди. Ўйлаб кўринг-а: кичкинагина корхонасидаги бошлиғини танқид қилиш ҳам амри маҳол бўлган замонда, мен республиканинг энг катта раҳбари шеърини... Бошимдан ток уриб оёғимдан чиқиб кетди гўё, жуда қўрқдим. Қатағонларни кўрмаган эсам-да, даҳшати ҳақида жуда кўп эшитганман. Биттагина қўл дастгоҳи бўлгани учун «бой» саналиб шаҳарма-шаҳар қувғинда юрган одамнинг фарзанди, муллалиги боис кўчага олиб чиқиб ўласи қилиб калтакланиб, бошпанаси мусодара қилинган Қозоқвой ҳожининг набирасиман-да! Қонимдаги, руҳимдаги қўрқув менинг ўзимга айланиб қолди. Ўзимга:

— Нима, энди мени отишадими? — деган гап келибди (ўша пайтда ҳар балони валдирашим мумкин эди ва буни, ҳеч бўлмаганда, энди тушуниш мумкин).

Иброҳим ака мендан шеър муаллифини ростданам билмасмидингиз, деб яна сўрадилар.

— Билсам, ёзармидим...

— Унда... бу ҳақда бирортасига гапирманг. Ўзингиз ҳеч нарса бўлмагандай юраверинг. Шароф ака мақолани кўрмаслиги ҳам мумкин...

Аҳмад Аъзам ҳам менга таъкидлаб тайинлади: Бу ҳақда ҳеч кимга оғиз очманг!

Улар ҳақ экан. Хабарлар, қоғозлар оқимига кафтдеккина ўша мақола ҳам сингиб кетиши мумкин эди. Чунки чоп этилганига 40 йилдан ошган китобчадаги шеър жуда кўпчиликнинг ёдидан кўтарилиб кетган экан. Фақат... Радио ёзувларида муаллиф аниқ кўрсатилганлиги боис... Эртасига эрталабки концерт «Сиз ёқтирган қўшиқлар» деб номланди ва ўша қўшиқдан бошланди. Шундай ажойиб асарни танқид қилганим учун радио деярли оёққа турди. «Жонкуярлар» кўп жойга овоза қилишди. Кунига ҳатто 2—3 марталаб шу қўшиқ Ўзбекистонга тараларди. Ҳожатбарорлар менинг шаккоклигимни Шароф акагаям етказишгани маълум бўлди.

«Ўзбекистон адабиёти ва санъати»нинг кейинги ҳафтадаги сонида бир ишчининг менга қарши мақоласи босилди. Шундай ажойиб қўшиқни тушунмаганлигим учун мендан ғоят норози руҳда ёзган ўша ишчидан миннатдор бўлдим. Назаримда, елкамдан тоғ сал енгиллашгандай бўлди. Лекин...

Менинг бевосита раҳбарларимдан бири:

— Шу гапни эшитганингиз заҳоти битта гап айтгансиз, нимайди ўша? — деб қийин-қистовга оларди.

Мен нима тўғрисида сўралаётганимни билиб турсам-да:

— Билмайман, жуда қўрқиб кетгандим. Шу сабабли ҳеч нарсани эслаёлмайман, — дея сувдан қуруқ чиқиб кетардим...

Хуллас, республиканинг отаси ўзини танқид қилишга журъати бор бир жўжа (ахир, у киши менинг шеър муаллифидан бехабарлигим ҳақида ўйлаб кўрмаслиги ҳам мумкин) борлигини билди. Ва Худо билади тағин нималар деб етказишган...

Яна янги гап тарқалди: ҳафталикнинг бош муҳаррири Шароф аканинг қабулларига чиқиб бўлиб ўтган бу ноxуш воқеа ҳақида сўз очган эканлар. Шароф Рашидов бутун вужудлари билан кулиб:

— Ҳа энди, шеър ёзганимиздан кейин, бизниям танқид қилишадида! — дебдилар.

Бу суҳбат кўпга овоза бўлди. Мен айнан шундай мазмунда мулоқот кечганига ишондим, чунки юқорида ёзганим: «битта гап айтганим» ҳақидаги савол тўхтади.

Ўйларсиз, бу мақтанишми ёки ўзини кўпга доҳил деб кўрсатишга уринишми? — деб, Асло!

Икки йил муқаддам «Муштум» журналида ҳам эътироф этганман: мен шеърнинг Ш. Рашидовники эканлигини билмаганман. Нафақат мен...

Кўнглимга тўлган ваҳима, қўрқинч Шароф аканинг ўша кулиб айтган гапларини эшитгач тарқалса-да... Одамлар-ей, одамлар!...

Энг яқин дўсту дугоналаринг ҳам сендан тонишлари мумкинлигини ўшанда кўрдим. Тўғри, улар буни ошкор ифода этишмади. Кўриб кўрмаганга, борлигингни билиб билмаганга олишади. Шундай муносабатларини билгач, уйларига қадам босишга тортинасан; ўзинг минг йил йўқолиб кетсанг-да, бир йўқлашмайди. Қоғозга тўғрилик, тантилик, меҳр-оқибат ҳақида ниманларни ёзишмайди? Лекин ўшанда рўпарамдан келаётган баъзи танишларим ошкора кўчанинг нариги ёғига ўтиб кетишарди. Не тараддуд билан айрим таҳририятларга шеър олиб борсам, хона соҳиби тезроқ чиқиб кетишимни хоҳлаётгани шундоқ кўзлари, муомаласидан билиниб турарди. Шеърларим йиллаб тортмаларда жавобсиз ётди.

Шу орада Ўзбекистон ёзувчилар уюшмаси ўз аъзолари сонини кескин кўпайтириш ҳаракатига тушди. Вилоятларда кўчма котибиятлар уюштирилиб, у ердаги ёшлар гуруҳ-гуруҳ аъзоликка қабул қилинди. 1983 йили мен ҳам уюшма аъзолигига қабул қилишлари учун ҳужжатларимни тайёрлаб топширдим. Юзлаб янги қабул қилинганлар орасида матбуотда бирорта туркум шеър эълон қилдирмаганлар ҳам талайгина эди (мен бу фикрни ғараз билан айтмаётирман!).

Бироқ менинг биринчи тўпламим босилиб чиққан ва йил якунига бағишланган йиғинда яхши китоблар қаторида тилга олинган эса-да... уюшма аъзолигига қабул қилишмасди. Гоҳ кейинги сафар, гоҳ яна бир тўплам чиқаришингиз керак, деб жавоб айтишарди. Ниҳоят, бир куни касалнинг иситмаси ошкор бўлди.

Уюшмада ишлайдиган, исми шарифи жарангдор ўзбекча-ю, аммо ўзи бир оғиз она тилисида гапирмайдиган ижодкор ўрисчалаб:

— Сиз.. билишимча... катталар ҳақида ёзаркансиз. Яхши эмас! — деди. Ҳамма нарса ойдин бўлди, шу-шу бу даргоҳдан қадамимни уздим. Токи 1987 йилнинг кузида ўзлари чақирмагунларича. Бу пайтда Рашидов шахсига нисбатан замона зайли ўзгарган, уни гўридан чиқариб олиб, арвоҳию хотирасини чирқиллатиш айни «гуллаган» эди. Янги ҳужжатлар тайёрланг, дейишга истиҳола қилишдими, тўрт йил аввалги аризаю қоғозларим билан котибиятга киритишди. Бу ерда ўтирганларнинг айримлари менинг нима учун ҳалигача уюшмага аъзо эмаслигимдан ажабланишди. Тўғриси, ўшанда мен учун уюшмага аъзоликнинг қадрию қизиғи қолмаганди. «Менинг аъзо бўлганимдан кўра, бу даргоҳни айримлардан тозалаган афзалроқ», — деган гап тилимга тугилганича қолди..

Дарвоқе, ўша ёлғизланган йилларимда... Ажойиб шоир Эркин Воҳиднинг бебаҳо инсоний фазилатлар эгаси эканликларини амалда кўрдим. У киши «Ёшлик» ойномасининг бош муҳаррири эдилар. Олиб борган мақолаларим, шеърларим бирор ой ҳам бесабаб тўхтаб қолмасди. Фақат «Ёшлик» ойномасидагина ҳар йили беистисно шеърий туркумларим, мақолаларим чоп этиларди. Бир куни Эркин ака йўлда учрашиб қолиб:

— Муҳтарама, ажойиб шеърлар берибсиз бизга, раҳмат. Суратингизниям олиб келинг, катта қилиб босамиз, — деганларида, шунақаям ҳайратлангандимки!

Эркин ака олдиларида ўзимни бир умрлик маънавий қарздор сезаман.

Яна Зулфия опа — бош муҳарриримиз мени тушундилар. Давраларда, бошқа ҳамкасбларим орасида ёвқарашларни ҳамиша кўриб ўтирардим. Аммо Зулфия опа менга худди ҳеч гап бўлмагандек, аввалгидек сипо, меҳрибон, жиддийлик билан муомала қилардилар. Балким ўшанда Тошкентдан кетиб қолмаганимга Зулфия опанинг паноҳлари сабаб бўлгандир.

Дўстларим: Мақсуда Абдуваҳобова, Тўра Мирзо, Яшар Қосимов — кичкинагина бир ташкилотнинг кичик-кичик ходимлари, ҳамиша йўқлаб туришди. Тамом.

Мен бу воқеаларни аламзадалик ёҳуд ўзимни жабрдийда қилиб кўрсатиш учун баён этмадим.

Ўшанда... дастлаб менинг беихтиёр берган саломимниям гўё «эшитмай» ўтиб кетганлар шароит ўзгаргач бажонидил қаймоқлашадиган бўлишди. Ҳатто юз кўрмас бўлиб кетган биттаси кўпчиликнинг орасида: «Мана шу-да Рашидовниям танқид қилган жасур қиз!» — деб гўё ажойибхонада маймунни кўрсатгандек мени намойиш қилмоқчи бўлганди. Уларнинг барисига:

— Йўқ, мен шеър Рашидовники эканлигини билмаганман, — деб жавоб қайтарганман.

Радионинг қўшиққа садоқати ҳам Рашидов номига турли қора ёрлиқлар ёпиштиришлар бошлангандан, тугади. Ва мана ҳозиргача у қўшиқ эфирга қайтиб чиққани йўқ.

Қабрлари нурга тўлсин, мен мунбаъд танқидим тўғрилигидан қўшиқ йўқолиб кетди, демоқчимасман. Ҳар кимнинг ўз фикри ожизи — мутлақ ҳақлик талаб қилмайман. Фақат...

Изтиробли ўша йилларда мени Тошкентга боғлаб турган, мусофирликка кўндирган — Шеъриятга илоҳий ихлосимдан бошқа ҳеч кимим, ҳеч нарсам йўқ эди. Умримда биринчи марта одамларнинг икки қиёфасини бу қадар яққол кўрдим. Дилимга илк бора катта умидсизлик, ишончсизлик тушди. Кўнглим увишадиган бўлиб қолди.

Аммо ўша йиллари Аллоҳ ёлғизлатиб қўймади. Тақдир келиб турмушга чиқдим. Кетма-кет қизим, ўғлим туғилди. Лекин Ёзувчилар уюшмасига уй шароитимни кенгайтириш учун ариза беролмадим, чунки бунга фақат аъзолар ҳақли деб талаб қўйишарди. Уюшма орқали қанчадан-қанча ижодкорлар бошпанали бўлдилар. Мен эсам 1987 йил охирида ариза бердим, ҳамон навбатдаман. Бир хонали уйда қизим бўйим билан тенглашиб келаяпти, ўғлим унга басма-бас..

Дил ярамни бунчалар ошкор этмоғим шартмиди? Иши бошидан ошиб ётган, улуғ мақсадларга камарбаста, бағри кенг, олижаноб каттаю кичик раҳбарлар атрофида бугун салла деса каллани олиб келадиганлар йўқмикан? Раҳбарнинг гапини ўз манфаатига бўйсундириб таҳлил қиладиган, унга нисбатан айтилган самимий фикрдан ғараз излаб, охир оқибатда гуноҳсиз бечоранинг тақдирини синдириб ташлайдиганлар топилмайдими?

Айтинг! «Йўқ» деб жавоб берсангиз, кўнглим тинчийди, вақтингизни олганим учун тазарру қиламан. Чунки ўшандай одамлар ўзларини раҳбарларнинг шаъну шавкатига қалқон деб билсаларда, аслида, шахсий манфаатлари йўлида раҳбар обрўсини қурбон қиладилар.

...Ўзбекистон учун тарихий 1983 йилнинг мотамли куз кунида ҳароратдан беҳол бўлган оёқларимни базўр кўтариб, «Халқлар дўстлиги» саройи томон йўналган улкан одамлар дарёсида оқаркан, кошонага яқинлашган пайтда кўтарилган тўлқинга дош беролмадим. Йиқилдим ва олдинга интилаётган халқ оёқлари остида чорасиз қолдим. Бир йигит қўлимдан даст тортиб четга чиқариб қўяркан тайинлади:

— Қайтинг! Худо сақлади.

Яна сафга қўшилдим. Сарой эшикларидан эндигина ичкарига киргандик, олдимда кетаётган дўппили кишиларнинг бири алам, армон билан: — Нима қилиб қўйдингиз-а, Шароф ака! — деди. У барваста одам нима учун айнан шундай дегани сабабини мен билмайман.

Лекин ўз халқини кўзларида нур ёлқинланиб яхши кўрган, раҳбарлик курсисидан ҳам инсонийлиги минг бор юксак бўлган Шароф ота абадият йўлига шайлангани рост эди...

Кўзимга бир дарё келди...

Муҳтарама УЛУҒ.

Она САЙЁРАМИЗ омон бўлса бас

РЎЗНОМАЛАР ВА АХБОРОТ АГЕНТЛИКЛАРИ ХАБАРЛАРИ АСОСИДА ТАЙЁРЛАНДИ

ИРОҚДАН ДУНЁ КЎРИНАДИ

● **Араб мамлакатларидаги энг баланд телеминора Ироқнинг Анбар вилоятидаги Тирбил деган жойда қуриладиган бўлди.**

Баландлиги 320 метр келадиган ушбу иншоот келгуси йилнинг июлигача қуриб битказилади. Има ахборот маҳкамасининг хабар қилишича, телеминора қурилгач, Ироқ телекўрсатувларини мамлакатнинг барча ҳудудларида томоша қилиш имконияти туғилади.

ХАВОТИР

● **Болгария Меҳнат ва ижтимоий таъминот вазирлигининг демография масалаларига оид текширишлари натижаларини чоп этган «Дума» рўзномасининг ёзишича, болгарларнинг сони камайиб, миллат қарий бошлаяпти.**

2040 йилга бориб болгарлар 1 миллион 130 минг кишига камаяди. Ҳозир мамлакатда 8 миллион 629 минг киши доимий яшаб турибди. Аҳоли кўпайишига салбий таъсир қилаётган асосий сабаблардан бири ўртача умр кўриш даражасининг камайиб боришидир. Ўртача умр узоқлиги 1990 йилда 71,7 ёшга тенг эди, 1997 йилга келиб 69,6 ёшга тушиб қолиши мумкин.

СЎНГГИСИ БЎЛИБ ҚОЛАДИМИ?

● **Франс пресс ахборот маҳкамасининг хабар беришича, Нигериянинг С-130 «Геркулес» ҳарбий транспорт самолёти Лагос шаҳри яқинида фалокатга учради.**

Мамлакат Президенти маҳкамасида самолётдаги 160 йўловчининг барчаси ва экипажнинг тўрт аъзоси ҳалок бўлгани маълум қилинган. Бу авиа ҳалокат, дунёдаги энг сўнгги фожиа бўлиб қолса қанийди?..

ҚЎЛ — НАЖОТ РАМЗИ

● **Яқин кунларда аргентиналиклар «дунёдаги энг забардаст қўл»га эга бўладилар. Оламшумул обида Буэнос-Айрес вилоятидаги улкан қўриқхона теварагида жойлашган «Рамальо» саёҳатчилар комплекси ҳудудида тикланади.**

Ўзига хос ёдгорлик қурилишига экологияни назорат қилиб турувчи турли маҳкамалар ҳамда хусусий корхоналар ҳомийлик қилмоқда. Маҳаллий ҳайкалтарош Нельсон Баереснинг фикрича, самовотга чўзилган кафт табиатга аёвли муносабатда бўлишнинг рамзи бўлиб қолади. Кўпчилик мутахассислар бу иншоот «Гиннес рекордлар китоби»дан жой олади, дейишмоқда.

ХАЗИНАБОННИНГ ЎЛИМИ

● **Сицилия мафиясининг собиқ хазинабони Игнацио Сальвони Палермо шаҳридан унча узоқ бўлмаган дала ҳовлисида ўлдириб кетишди.**

«Корреьрра делла серра» рўзномасининг ёзишича, жиноятчи тўдаси унинг кулбаи хосига денгиз томондан сездирмай яқинлашишган ва собиқ молиячини хотинининг кўзи олдида отиб ташлашган.

БУЗОҚНИНГ ЮГУРГАНИ...

● **Ҳиндистонга қочиб кетишга уриниб кўрган Афғонистоннинг собиқ вице-президенти Муҳаммад Рофеъ ҳибсга олинди.**

Собиқ Президент Нажибуллонинг сафдоши, ахборот маҳкамалари тарқатган хабарга кўра, душанба куни Қобул аэропортида Афғонистон Ислом давлати хавфсизлик хизмати ходимларининг қўлига тушди. Унинг ёнидан бегонанинг номига олинган патта чиққан. Рофеъни кузатиб қўймоқчи бўлган икки шериги ҳам қамоққа олинди.

ҚАРҒИШГА УЧРАГАН КИТОБ

● **Хитой ҳукумати тибетликларнинг қувғинда яшаб юрган руҳоний раҳнамоси Далай-лама Тибет мамлакатнинг ажралмас қисми эканлигини тан олган тақдирда ватанига қайтишига рухсат берилажагини маълум қилган.**

Хитой Давлат кенгаши ахборот маҳкамаси чоп этган «Оқ китоб»да шу янгилик учрайди. Ҳужжатда Далай-ламанинг «Тибет давлатининг мустақиллигини тиклаш»га даъват этиши, шунингдек муҳожириятда ҳукумат тузгани ва тибет исёнчиларининг қўшинини тиклашга уринишлари Хитойнинг халқаро обрўсига путур етказаётгани айтилган. Ушбу тўпламда Хитой ҳукуматининг 1980 йилдан бошлаб Далай-лама вакиллари билан мулоқот олиб бораётгани тўғрисидаги ахборот биринчи марта чоп этилди.

ТАЙЁРАДА ЧЕКМАНГ

● **Канада ҳукумати учишнинг хавф-хатарсиз ўтиши ҳамда йўловчиларнинг соғлигига зарар етказмаслик учун жаҳон ҳаво йўлларида чекишни ялпи ман этиш азмидадир.**

Халқаро фуқаро авиацияси ассамблеясининг Монреалда иш бошлаган навбатдаги сессиясида Канада жаҳон ҳаво йўлларида чекишни қисқартириб бориш чора-тадбирларини кўриш ва 1994 йилнинг 1 июлидан эътиборан, чекишни умуман ман этиш талабини илгари сурди. АҚШ, Австралия ва Покистон сингари мамлакатлар Канадани қўллаб-қувватламоқдалар.

ШЎРЛИК КУНДИЙ

● **Оломон ичида сазойи қилдириш, ўн дарра уруш, умрбод қамоқ жазосига ҳукм этиш — Покистоннинг собиқ вилоят вазири Омонуллоҳ Кундийнинг шўрлик бошига тушган жазолар шулардан иборат.**

У ўтган йили март ойида Карочи шаҳрида эллик килограмм героинни воситачига пуллаётган пайтда қўлга тушган эди. Танқис молга тортиша-тортиша катта пул тўлаган зот полициянинг ҳуфяси бўлиб чиқди.

«БОЗОРИНГИЗ БАРОРИДАН КЕЛСИН»

● **АҚШ Конгрессининг мувофиқлаштирувчи комиссияси собиқ шўро республикалари — янги мустақил давлатларга иқтисодий ёрдам бериш тўғрисидаги қонун лойиҳасини маъқуллади.**

Ушбу ҳужжат Сенат ва вакиллар палатаси қабул қилган бурунги икки қонун лойиҳасининг келишимли муқобилидир. Қонун лойиҳасида кўрсатилишича, АҚШ 1993 йилда янги давлатларга энг кўпи билан 460 миллион долларгача ёрдам беради. Америкаликлар бу маблағнинг бозор структурасини шакллантириш ҳамда қуролларни камайтиришга ишлатилишининг тарафдоридир.

ҲАДЕМАЙ ДВИГАТЕЛЬ ГАПИРАДИ

● **Японияниннг «Тосиба» компанияси мутахассислари чумоли кўзича келадиган электромагнитли двигатель яратдилар. Ахборот маҳкамалари тарқатган хабарга кўра, ушбу мўъжизанинг айланаси 0,9 миллиметр, оғирлиги атиги 4 миллиграмдир.**

Митти двигателлар келажакда тиббиёт ва электроника соҳасида кенг қўлланиши кутилмоқда. Янги миттивой эса беморнинг деярли барча ички аъзолари билан қисқа фурсатда «гаплашиб кўриш»нинг уддасидан чиқади.

АФСОНАГА АЙЛАНГАН БОТИР

НАМОЗНИНГ ХОИНОНА ЎЛДИРИЛГАНИГА 85 ЙИЛ ТЎЛДИ

МУСТАМЛАКАЧИЛАР «ўғри, қароқчи» деб атаган ва ёзган, ўзбек халқи «ботир», дея муҳаббат билан тилга олган ва бек дея улуғланган Намоз Пиримқул ўғлининг хоинона ўлдирилганига 85 йил бўлди. Ўшанда у айни навқирон даври — 30 ёшда эди. Самарқанд вилояти деҳқонларининг мустабид мустамлака тузуми ва адолатсиз турмушга қарши 1904—1907-йиллардаги кураши ва ундаги Намоз ботирнинг етакчилик роли ҳақида Ўзбекистон Марказий Давлат архивида сақланган округ суди, Тошкент суд палатаси ўта муҳим ишлар терговчиси ҳужжатлари — 12 жилдни ташкил қилади. Ким эди у? Дубровский, Робин Гуд мисоли адолат қароқчисими? Ёки мустамлакачиларга қарши бош кўтарган исёнкорми? Намозга қарши жангларда қатнашган пристав, подполковник Пётр Широков намозчиларнинг маҳаллий маъмурият вакиллари бўлган мингбошилар, қишлоқ оқсоқоллари, юзбоши ва қозиларга доимо таҳдид солгани, талагани, ўлдиргани ҳақида шундай ёзади:

— Ўзларини рус маъмуриятига ушлаб бермоқчи бўлган содиқ кишилардан қароқчилар аёвсиз ўч олишган. Аҳоли ҳам улардан ҳайиққан. Маҳаллий амалдорлар эса улардан юракларини олдириб қўйишган.

Намозчиларнинг куппа-кундузи отда қишлоқдан ўтиб бораётган юзбоши Муҳаммад Назарбоевни тўхтатиб борйўғини тортиб олишгани, мингбошилар Хидирбоев ва Лутфулла Хўжаевга ўқ узиб ярадор қилишгани, бозорда йиғилган катта бойларнинг барча пулларини тортиб олишгани ва бошқа жуда кўп воқеалар ўша 1905—1907 йиллар матбуотида ҳам ёритилган.

Халқ оммасининг намозчиларга муносабати ҳақида бевосита иштирокчи шундай гувоҳлик берган:

— Қишлоқларда биз Намознинг ўртоқлари ё танишлариникида, ёки мутлақ бегона кишилар уйларида тунаб қолардик. Бизга бошпана беришга ҳеч ким монелик қилмаган. Чунки одамлар Намоздан худодан ҳам баттар қўрқишган.

Каттақўрғон туман бошлиғи, подполковник Сокольский эса уни шундай тўлдиради:

— Намоз хавф-хатар пайдо бўлса босқинларидан сўнг маҳаллий аҳоли ёрдамида яшириниб оларди. Аммо ҳеч кимдан унинг манзилгоҳи ҳақида ҳеч қандай хабар ололмаганмиз.

Намоз ва унинг сафдошларини халқ ўз қасоскорлари деб билиб, уларга доимо мададкор бўлганини Самарқанд вилоят ҳарбий губернатори, генерал майор Гескет ҳам тан олиб, Туркистон генерал-губернаторига йўллаган номасида қуйидагича фикр билдиради:

— Намоз доимо чопқир отлари туфайли таъқибдан осонгина қочиб қутулади. Турли туманлардаги турли қишлоқлар аҳолиси унга бошпана топади, одамлари ва отларига қарашади. Намознинг соқчилик хизмати аъло даражада йўлга қўйилган. Ҳар ёқда қўриқчи-даракчилари бор. Аҳоли ўртасида, ва ҳатто, Самарқанд шаҳрида ҳам унинг жосуслари кўп. Намознинг одамлари Тошкентда ҳам бўлиб, янги шаҳардан қурол-яроғлар сотиб олишган. Айрим мингбошилар ҳам уни ўқдори билан таъминлашгани қизиқ. Чашмобдан Ҳожи Турсун, Ургутдан Мирза Қобил, Сирғалидан Мулла Рустам, Даҳбеддан Мулла Ҳамид, Ангордан Ҳикмат Маҳсум каби мингбошилар ана шундай одамлар бўлишган.

Яхши қуролланган, милтиқ, тўппонча ва қиличбозликда моҳир намозчилар 1905 йили ўзларидан 10 баробар ортиқ қуролли соқчилар карвонига ҳужум қилишган. Китоб бегининг кучли ҳимояланган карвони ҳам улар томонидан таланади. Бундан хабар топган Бухоро амири, рус армиясининг генерали унвонига эга Саид Баҳодир Абдулаҳадхон (1885 — 1910) ўзининг Кавказ эскадронини Намозни тутишга юборади. Кавказликлар эскадрони Намоз билан жангда енгилиб тумтарақай қочади. Намозчилар эса, ҳатто, Бухоро остонасида ҳам пайдо бўлиб амирга таҳдид соладиларки, генерал Абдулаҳадхон ундан ҳайиқиб, Туркистон генерал-губернаторига шикоят йўллайди ва ундан Намозга қарши кескин чора кўришни илтимос қилади.

1905 йил октябрь ойида Намоз мингбоши Лутфулла Хўжаев сотқинлиги туфайли Қоратери қишлоғида капитан Голов казаклари томонидан қўлга олинади. Мустамлакачилар уни уч ой давомида сўроқ қилиб, гувоҳлар билан юзлаштирадилар, беҳисоб айблов материалларини тўплайдилар. Шу ҳужжатларда ёзилишича, ўша 1905 йилда Намознинг ёши 28 да, қўлга олинган сафдошларининг миллатлари ўзбек, тожик, туркман, араб, арман, қирғиз, ўртача ёшлари 20—25 да. Намоз ўрта бўй, қора соқол, қорақўз ва хушбичим йигит. Уйланган, фарзанди йўқ. Жар қишлоғида ҳовли-жойи ва ери бор. Касби-кори деҳқончилик. Қандайдир ишлар туфайли қозилар томонидан икки марта қамоққа ҳукм қилинган. Унинг йигитлари сафида Сибирдан қочган кишилар катта роль ўйнайди. 1906 йил 7 февралда Тошкент суд палатаси прокурори номига Самарқанддан ташвишли хабар келади:

— 2 февраль куни кечқурун, — ёзган эди Самарқанд округ суди прокурори, — вилоят турмасидан лаҳм орқали Намоз ва у билан биргаликда 50 маҳбус қочган. Уларнинг қочишига маҳаллий аҳоли ёрдам берган.

Прокурор сотқинлар ёрдамида бу кишиларнинг кимлигини аниқлаганини ёзади. 2 февраль куни кечқурун Самарқандли кишилар Холбек Хўжаёров, Тожиқул Имомов ва Абдувоҳид Абдусодиқовлар турма девори ёнига учқур отларни келтириб маҳбусларга тутқазишган. Намоз йигитлари ана шу отлар туфайли хавфсиз жойгача етиб олишган.

Рус мустамлакачилари империяда инқилобий воқеалар бутун подшо тахтини ларзага солаётган ва Туркистондаги рус аҳолиси ҳам курашга қўзғалган айни бир маҳалда ўзбекларнинг қуролли чиқишлари мавжуд тузум учун, ниҳоят, таҳликали эканлигини англадилар. Подшо амалдорлари социал-демократ-большевик-меньшевикларга қараганда ҳам, террорчи эсерлардан ҳам хавфлиси айни шу ўзбек деҳқонлари йўлбошчиси, деб ҳисобладилар. Ўрни келганда, у бутун ўлкада кўпчиликни ташкил этган деҳқонларнинг умумқўзғолонига раҳбарлик қилаоладиган жанговар шахс ҳам эдики, ана шу ҳолатни Туркистон генерал-губернатори Николай Гродеков (1906—1908) яхши тушунди.

Намозни тутган кишига катта мукофот бериш эълон қилинди. Рус махфий полицияси намозчилар сафига тажрибали айғоқчиларини юбориб уни йўқ қилиш режасини тузди. Ана шундай кишилардан бири Ширин Муҳамедов бўлиб, уни ҳамма рус амалдорлари ҳам билишмаган. Намоз ишончини беҳисоб жангларда неча-неча казакларни отдан қулатиб, миршабларни ўлдириб ном қозонган айғоқчи Ширин асирга олинганда руслар уни танимай қийнашади, сўнг судга беришади. Ана шундагина маҳфий полиция ўз одамини улар чангалидан қутқаради. Бу мисолнинг ўзи ҳам рус разведкасининг нақадар маккор ва риёкор бўлганидан дарак беради.

Мустамлакачилар ҳийла-найранг, иғвогарликдан ташқари Намозга қарши энг жанговар ва жангари ҳарбий қисмларни — Оренбург ва Туркистон казак дивизиясини ташлади. Уральск казак полки ҳам шулар қаторида Намоз ва унинг сафдошлари ишларига «барҳам беришга жўнатилди».

Туркистон генерал-губернатори тобора ҳурмати ошиб эл орасида номи тилларда достон бўлаётган Намозни зудлик ила йўқотиш режасини маъқуллаб, бу операцияга шахсан тажрибали зобит, разведкачи ва дипломат полковник Суханинни тайинлашди. Намозни йўқотиш режасини амалга оширишда «ўзбекни ўзбек йўқ қилишига имконият яратиш учун» Бухоро амири ҳам жалб этилди. Амир ҳам бунга мамнуният билан розилик билдирди. Намозчиларга қарши рус қўшинлари ва Бухоро сарбозларининг ҳамкорликдаги операцияси 1907 йил 28 майда бошланди. Бухоро чегарасида 12 пост, Самарқанд ва Каттақўрғон туманларида 10 та кузатув постлари қўйилди. Операция якуни ва Намознинг ўлдирилиши ҳақида расмий ҳужжатларда икки хил воқеа баён этилади.

— Намоз Пиримқулов, — деб ёзади казак қисмларидан бирига бош бўлган подполковник Сокольский ўзининг 3 июнда генерал Гескетга йўллаган ахборотида, — Туркман, Қобил, Норбобо, Кенжа Алиқул ва Бердибек билан Зиёвуддин беклигига қарашли Тошқудуқ ортидаги Қорача тоғларида паноҳ топган. Ҳамма ухлаган тунда Қобил ўртоқларини уйғотиб Намозни ўлдириш режасини айтади ва уларни шунга кўндиради. Қобил ухлаб ётган Намознинг бошига тош билан уради. Кенжа Алиқул эса уни томоғидан бўғиб ўлдиради. Кейин улар Туркманни ўлдиришади. Намоз жасадини эса наматга ўраб ғорга ташлашади, кейин уни яна ғордан олиб Тошқудуқ қишлоғига яқин жойга ташлаб кетишади.

Бухоро амирининг бош вазири—қушбеги Остонақул бий додхо эса қуйидагича воқеани баён этади:

— Зиёвуддин беклигининг Энкичик деган жойида Туркман бошчилигидаги 8 қароқчи Намоз паноҳ топган жойга келади. Ўртада қандайдир жанжал чиқиб Туркман Намозни ўлдиради. Намоз тарафида турган Қобил ва Жума эса ўша заҳоти Туркманни ўлдиришади. Намознинг жасадини дафн қилишга Каттақўрғонга олиб келишади.

Ҳужжатлар таҳлили шуни кўрсатадики, мустамлакачилар атайлаб Намоз сафдошларини ёмонотлиққа чиқариб аҳолини чалғитишга, ҳақиқий хоинларни, рус жосусларининг исм-шарифларини яширишга уринган. Чунки улар кейинчалик ҳам маҳаллий халққа қарши курашда уларга асқотарди.

Шуниси аниқки, турли тахминлардан қатъий назар, Намознинг чинакам қотили — чор Россиясининг сиёсий разведкасидир. Унга кўмаклашган ва мукофотланганлар рўйхатида қуйидаги сотқинлар тилга олинади: 1. Полвонариқ мингбошиси Қулаҳмад Умарбоев. 2. Қалқўрғон мингбошиси Мирза Саид, Мурод Мирза Ҳакимов. 3. Қишлоқ оқсоқоли Абдуқул Абдураҳмонов. 4. Миршаб Каримбой Назаров. 5. Миршаб Уста Муҳаммад Мурод Юсуфов.

Подполковник Сокольский ана шу ҳақида ёзиб, одамлар Намозни афсонавий шахсга айлантиришгани, қишлоқларда одамлар билан суҳбатлашганида улар «Намоз хавф-хатарга йўлиқса қушга айланиб учиб кетишга қодир» деганларини келтирган.

Чиндан ҳам жойларда Намоз номидан иш кўрган қасоскорлар ҳақида маълумотлар учрайди. Ҳатто фуқаролар урушида (1918 — 1920) ислом лашкарбошилари Намоз номи остида курашгани ҳам маълум. Намоз сиймоси халқ хотирасида мангу яшаб қолди.

Ҳамдам ЖЎРА ўғли.

• *Обуна—93*

«ШИРИНТОЙ» ЧИҚАДИ

Азиз дўстлар, эсингизда бўлса, ўтган йили худди шу кезлари жумҳуриятимиздаги деярли барча матбуот воситалари 1992 йил январидан бошлаб кичкинтойларимиз учун рангли-безакли, адабий-бадиий «Ширинтой» ойномаси нашр этила бошлайди, деб хабар қилган эди. Журнал мустақил Ўзбекистонимизнинг порлоқ келажаги учун хизмат қиладиган жажжи фарзандларимизнинг мустақил фикрлайдиган, маънан бой, ақлан етук, руҳан тетик бўлиб ўсишига ёрдам беришдек, ота-онага, она Ватанга меҳр-муҳаббатли қилиб тарбиялаш, адабиётга, тарихга, санъатга мухлис, ижтимоий-иқтисодий илмларга мойил қилиб вояга етказишдек хайрли бир вазифани ўз зиммасига олган эди. Бунинг учун болаларнинг ёш хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда иш тутишни, ниҳоятда ранг-баранг ифода усулларни, дарс шакллари, ўйинлар, тезайтишлар, топишмоқлар, расм-ҳикоялар, содда бошқотирмалар, чалғитма расмлар, расм-топишмоқлардан кенг фойдаланишни ваъда қилган эди. Айни пайтда ҳали ўқиш-ёзишни билмайдиган болаларнинг саводини чиқаришга ҳам кўмаклашмоқчи: ҳозирги ёзувимиз, эски имломиз ва лотин ёзувидан ҳам сабоқлар бериб бормоқчи эди.

Ўша ваъдамиз — ваъда; инглиз ва турк тилидан ҳам дастлабки сабоқлар бериб борамиз. Аммо бултурги ваъдамизни бажара олмаганимизни очиқ тан олиб, сиз азиз муштарийлардан узр ҳам сўраб қўймоқчимиз. Айтмасак, ҳам сабабини ўзингиз тушуниб турибсиз, ҳамманинг бошига тушган савдо бизнинг ҳам бошимизга тушди: биз кичкинтойларимиз қийналмасинлар, деб бултур журнал нархини ниҳоятда паст — атиги 35 тийин қилиб белгилаган эдик. Афсуски, нарх-наво ҳамма соҳада кескин ошиб кетди. Айниқса, қоғознинг нархи осмонга чиқди. Босмахона ва алоқа хизмати ҳаражатлари ҳам ақл бовар қилмас даражада кўтарилиб кетди. Мисол учун алоқачи дўстларимиз 35 тийинлик журнални эгасига элтиб бериш учун 2 сўму ўн тийин талаб қилдилар. Бунинг устига «Ширинтой» рангли журнал эмасми, унга кетадиган бўёқлар нархи ҳам ақлни шоshириб қўяди.

Шунга қарамасдан таҳририят журналнинг бир неча сонини ҳафсала билан тайёрлаган эдик. Лекин обунадан, яъни сиз азиз муштарийлардан тушган пул атиги битта сонни нашр этишга етди, холос. Амал-тақал билан чиқарилган ўша битта сон кичик муштарийларимизда катта қизиқиш уйғотди. Улар кетма-кет хат ёзиб, журналнинг навбатдаги сонларини сўрай бошладилар. Биз эса, афсуски, бозор иқтисодиёти олдида ожиз бўлиб қолдик. Бошқа сонларни чоп этишга маблағ топа олмадик. Лекин айтиб қўяйлик: «Ширинтой» ўз муштарийларига ёқиб қолди. Буни таҳририятга ёмғирдай ёғилиб келаётган хатлардан ҳам билса бўлади.

Хўш, 1993 йилда «Ширинтой»нинг тақдири нима бўлади? У энди ўз обуначилари олдида ҳижолат бўлиб қолмайдими? Гап шундаки, янги йилда «Ширинтой»нинг чиқиш-чиқмаслиги фақат сизга — азиз муштарийларга боғлиқ. Дарвоқе, бу йил биз бултургидай соддалик қилолмаймиз, журнал нархини ҳамма соф-ҳаражатларни ҳисобга олган ҳолда белгиладик. Битта соннинг баҳоси 11 сўм бўлди. Бир қарашда қимматдай туюлади. Лекин ўйлаб кўринг: бултурги маошингиз билан бу йилги маошингиз орасида ер билан осмонча фарқ бор. Ҳозир ҳеч нарса ёзилмаган оддий дафтар 4 сўмдан 12 сўмгача, битта ўқувчи кундалиги 17 сўм бўлиб турганда, бир дунё завқ, фикр, илм, тушунча, дунёқараш, савия, тарбия, ҳикмат, хуллас, маънавий озиқ берувчи «Ширинтой» қимматлик қилмаса керак. Болани яхши кийинтириш, яхши едириб-ичириш лозим. Лекин унинг кўнглини — маънавиятини оч қўйиб бўлмайди. Унинг билимга, янги тушунчаларга, санъатга, адабиётга ташналигини қондирмаслик жаҳолат ҳисобланади. Ўйлаймизки, фарзандларнинг билимдон, зукко, ақлли, одобли, мўмин-мусулмон бўлиб етишишларини орзу қилган ота-оналар «Ширинтой» нархидан оғринмайдилар. Ўтган йили 153 минг киши обуна бўлган эди. Ишонамизки, бу йил обуначиларимиз бундан кам бўлмайди.

Азиз ота-оналар! Фарзандларингизни «Ширинтой»га обуна қилинг, пушаймон бўлмайсиз. «Ширинтой» боланинг саводини чиқаришда сизга ва тарбиячиларга кўмакдош бўлади. У расм тили билан дилбандингизга олам сирларини сўйлайди. Уни эртаклар, афсоналар, ҳикматлар, дунёсига олиб киради, унга мусулмончиликнинг энг оддий фарзларию суннатларидан сабоқ беради. «Ўзим ясайман», «Ўзим чизаман», «Ўзим бўяйман», «Ўзим ўқийман» деган қизиқарли саҳифалар болангизнинг қунтли, ҳунарли бўлишига ёрдам беради. Тезайтишлар тилини бурро қилса, топишмоқлар ақлини пешлайди. Ҳа, агар сиз қўллаб-қувватласангиз «Ширинтой» чиқади.

Унга барча алоқа бўлимларида чекланмаган миқдорда обуна бўлишингиз мумкин. Бир сонининг баҳоси — 11 сўм.

3 ойга — 33 сўм, 6 ойга — 66 сўм, бир йилга — 132 сўм.

Нашр белгиси — 75234.

Ойнома ижодий жамоаси.

МАНА СИЗГА МУКОФОТ

АМУДАРЁ районида футбол мусобақалари кенг оммалашган. Бу йилги район биринчилигида «Қорақалпоғистон» ишлаб чиқариш-тижорат уюшмасининг «Кооператор» командаси иштирок этган эди. Буни қарангки, кооператорчиларнинг илк қадами омадли келди: саккиз команда ичида учинчи ўринни олдилар. Бундан ғоят хурсанд бўлган уюшма раҳбарияти энг яхши ўйинчилардан ҳимоячи Икром Янгибоевга рангли телевизор, ярим ҳимоячи Ботир Раҳимовга эса газ плитасини бепул инъом этди.

М. АҲМЕДОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

МАШОҚДА ЙЎҚ...

ЎТГАН йили Москва рўзномалари Россиянинг қатор минтақаларида томорқа ва дала ҳовлиларида рўзғор учун етиштирилган ҳосил ўғирлаб кетилаётгани ҳақида ёзганди. Кўпчилик ўша мақолани ўқиб мириқиб кулишган бўлса ажаб эмас.

Аммо қарангки, бир йил ўтар-ўтмас Навоийдаги дала ҳовлилари ва боғдорчилик жамиятларида шундай ҳодисалар содир бўла бошлади. Масалан, «Ишком» номли боғдорчилик жамияти аъзоларининг бири ўзининг каталакдай ерида етиштирган картошкасидан маҳрум бўлди. Азаматлар бир кечада унинг йил-ўн икки ой қилган меҳнатини кўкка совуришди. «Машоқда йўқ, хирмонда ҳозир» кимсаларнинг бу ишидан кўпчилик саросимага тушиб қолди.

КАЗАРМА ЎРНИДА КАСАЛХОНА

НАВОИЙ шаҳридаги ҳарбий бўлинмалардан бири турар жойини ўзгартириши муносабати билан унинг казармалари бўшаб қолди.

Раҳбарият казармани вилоят болалар касалхонасига айлантиришга қарор қилди. Ҳозир бу ерда таъмирлаш ишлари бошлаб юборилган.

М. МАРДИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЭЪЛОНЛАР

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК ВАЗИРЛИГИ ТОШКЕНТ ДАВЛАТ АГРАР УНИВЕРСИТЕТИ

1992 ЙИЛ ҲИСОБИГА ҚУЙИДАГИ ИХТИСОСЛАР БЎЙИЧА АСПИРАНТУРАГА ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ:

КУНДУЗГИ БЎЛИМ: умумий деҳқончилик,агрокимё,умумий ва хусусий зоотехния ,халқ хўжалиги ва унинг тармоқлари иқтисоди, режалаштириш ва бошқаришни ташкил қилиш ,иқтисодий кибернетика.

СИРТҚИ БЎЛИМ: тупроқшунослик ,умумий деҳқончилик ,агрокимё, ўсимликларни ҳимоя қилиш,қишлоқ хўжалик ҳайвонларини кўпайтириш ва озиқлантириш ,умумий ва хусусий зоотехния,халқ хўжалиги ва унинг тармоқлари иқтисоди , режалаштириш ва бошқаришни ташкил қилиш, иқтисодий кибернетика.

Аспирантурага кирувчилар аризани университет ректори номига қуйидаги хужжатлар билан бирга топширишади: шахсий варақа , таржимаи ҳоли, иш жойидан характеристика, чоп этилган илмий ишлари рўйхати ёки кираётган ихтисоси бўйича реферат, диплом кўчирмаси зачёт дафтарчаси кўчирмаси билан , меҳнат дафтарчасининг кўчирмаси.

Аспирантурага кирувчилар кириш имтиҳонларини қуйидаги фанлардан топширишади: танланган ихтисоси бўйича, фалсафадан ва чет (инглиз) тилидан.

Хужжатлар 1 октябрдан 15 ноябргача қабул қилинади, кириш имтиҳонлари 1 декабрдан.
Хужжатлар қуйидаги манзилгоҳга юборилсин: 700183, Тошкент, ТошДАУ,аспирантура бўлими, тел 63-76-68.

Республика Вазирлар маҳкамасининг 1992 йил 16 сентябрдаги 433-қарорига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмаси ТУГАТИЛДИ.

Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмаси (ХХЮК) асосида Ташқи иқтисодий алоқалар министрлиги қошидаги Савдо-кўргазма маркази — Ўзэкспомарказ ташкил этилмоқда.

Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмаси билан ҳисоб-китоб қилиш бўйича барча даъволар эълон чиққан кундан бошлаб бир ой мобайнида қабул қилинади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси жамоаси масъул ходим А. Қаюмовга қизи **САОДАТХОНнинг** вафот этганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

Ўзбекистон Республикаси халқаро маданий-маърифий алоқалар миллий ассоциацияси жамоаси ассоциация раисининг биринчи муовини С. М. Мирқосимовга оналари **Моҳитоб ҚОСИМОВАнинг** вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон Республикаси «Ўзбек пахта саноати» ишлаб-чиқариш бирлашмаси жамоаси бош директор муовини И. ҲАСАНОВга оналари **Моҳина ХАСАНОВАнинг** вафот этганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

Ўзбекистон Давлат «Радиоэлектронтехасбоб» концерни бошқаруви жамоаси концерн бўлими бошлиғи профессор Қ. Одиловга опалари **Шаҳодат ҲАМИДОВАнинг** вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

● ТЕЛЕФОНЛАР:
маълумот учун 33-07-48;
эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608. Буюртма Г—197.

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси.

Бош муҳаррир Анвар ЖЎРАБОЕВ.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Карим БАҲРИЕВ, Эсиргап БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ, Зоҳид НОРМУҲАММЕДОВ, Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ (бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари), Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Қулаҳмад РИЗАЕВ, Эркин САМАНДАР, Азим СУЮН, Александр ТЮРИКОВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Александр УЛИЧКИН (масъул котиб, «Народное слово»), Муҳтарама УЛУҒОВА (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Раим ФАРҲОДИЙ, Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

● МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри,
Ленинград кўчаси, 19-уй.

● Таҳририятга ҳажми 7 қоғоздан ошган материаллар қабул қилинмайди. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концернининг босмахонаси. Босишга топшириш вақти 21.00 Босишга топширилди 22.10. № Г—356 Тираж 28436. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12.